

Jerzy Krawczyk

Biblioteka Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie

W CIENIU AKADEMII SZTUK PIĘKNYCH

OD PAŃSTWOWEJ SZKOŁY PRZEMYSŁU ARTYSTYCZNEGO DO PAŃSTWOWEJ WYŻSZEJ SZKOŁY SZTUK PLASTYCZNYCH W KRAKOWIE (1921–1950)

WSTĘP

Dzieje funkcjonującej w Krakowie w okresie międzywojennym średniej, a od 1938 do 1950 roku, wyższej szkoły artystycznej, kształcącej w zakresie sztuki użytkowej, nie są powszechnie znane. Szkoła ta, przez cały okres swojego istnienia działając w cieniu Akademii Sztuk Pięknych, odegrała jednak wielką rolę w kształceniu artystów. Powstało niewiele opracowań dotyczących historii tej szkoły¹. Jej działalnością, z racji profilu kształcenia, interesowali się przede wszystkim historycy sztuki, żeby przywołać tu krótki rozdział J. Jeleniewskiej-Ślesińskiej *Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych w Krakowie*² czy pracę B. Kostuch *Pracownia ceramiczna, tak zwana*

¹ Zresztą, jak twierdzi Beata Lewińska, „Szkolnictwo plastyczne średniego szczebla funkcjonujące w II Rzeczypospolitej nie doczekało się dotychczas opracowania. Pojawiły się jedynie monografie szkół: Miejskiej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Malarstwa w Warszawie i Państwowej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Poznaniu” (B. Lewińska, *Szkolnictwo plastyczne średniego szczebla w II Rzeczypospolitej w świetle rozporządzeń i zarządzeń Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego „Saeculum Christianum”*, R. 28, t. 1: 2021, s. 178). Szkolnictwu artystycznemu nie poświęcił uwagi również Józef Miąso w swojej publikacji *Szkoły zawodowe w Polsce w latach 1918–1939. Ich rozwój, organizacja i funkcje społeczne* (Wrocław 1988), tak przecież znaczącej dla historii oświaty zawodowej. Ten brak opracowania historii szkoły krakowskiej rzutował najprawdopodobniej na to, że o ile Irena Huml w książce *Polska sztuka stosowana XX wieku* (Warszawa 1978) wspomina na s. 68–69 o szkołach artystycznych, m.in. w Zakopanem (Szkoła Przemysłu Drzewnego, Szkoła Koronarska), Poznaniu (Szkoła Sztuk Zdobniczych) i Warszawie (Szkoła Sztuk Pięknych) to nie znajdziemy tam nic o szkole krakowskiej czy Wydziale Przemysłu Artystycznego lwowskiej Państwowej Szkoły Przemysłowej.

² J. Jeleniewska-Ślesińska, *Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych w Krakowie [w:] Polskie życie artystyczne w latach 1945–1960*, red. A. Wojciechowski, Wrocław 1992, s. 146–148.

szkoła Szafrana w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Krakowie³. Próba całościowego, choć z konieczności skrótownego, ukazania historii szkoły była, wydana w 1949 roku, broszura *Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych w Krakowie 1949–1955*⁴. Wojenny okres w historii szkoły przybliżyła A. Kilijańska w publikacji *Staatliche Kunstgewerbeschule 1939–1943*⁵. Ponadto historii szkoły – w krótkim okresie jej samodzielnego funkcjonowania po 1945 roku jako Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych – poświęcona jest praca magisterska M. Lasak-Stępień⁶. Uzupełnieniem literatury przedmiotu może być *Pamiętnik artysty rzeźbiarza Jana Raszki*⁷, wieloletniego dyrektora Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego. Wobec zniszczenia przedwojennego archiwum szkoły⁸ odtworzenie jej dziejów z tego okresu było możliwe jedynie częściowo na podstawie zachowanych archiwaliów oraz informacji opublikowanych w czasopiśmie, informatorach i dziennikach urzędowych.

POCZĄTKI

W 1884 roku Kraków zorganizował – niezależnie od istniejącej już Szkoły Sztuk Pięknych – osobną, przeznaczoną dla rzemieślników – Szkołę Modelowania i Rysunku, która w roku 1890 została – jako osobny oddział – przyłączona do Państwowej Szkoły Przemysłowej (PSP). Oddział Przemysłu Artystycznego, z frekwencją około 30 uczniów, dysponował doborowym gronem nauczycieli. Wykładali: architekt Józef Pokutyński, rzeźbiarz Alfred Daun, rzeźbiarz Alojzy Bunsch, malarz Antoni Procajłowicz, malarz Jan

³ B. Kostuch, *Pracownia ceramiczna, tak zwana szkoła Szafrana, w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Krakowie* [w:] *Polskie szkolnictwo artystyczne. Dzieje – Teoria – Praktyka. Materiały LIII Ogólnopolskiej Sesji Naukowej Stowarzyszenia Historyków Sztuki*. Warszawa 14–16 października 2004, red. M. Poprzęcka, Warszawa 2005, s. 181–191.

⁴ *Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych w Krakowie 1949–1955. Przeszłość, stan obecny, zamierzenia, organizacja*, Kraków 1949.

⁵ A. Kilijańska, *Staatliche Kunstgewerbeschule 1939–1943* [w:] *Kunstgewerbeschule 1939–1943 i Podziemny Teatr Niezależny Tadeusza Kantora w latach 1942–1944*, red. Józef Chrobak, Kraków 2007, s. 49–95.

⁶ M. Lasak-Stępień, *Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych w Krakowie. Praca magisterska wykonana pod kier. dr hab. J. Krukowskiego*, Akademia Pedagogiczna, Kraków 2003.

⁷ J. Raszka, *Pamiętnik artysty rzeźbiarza*, Cieszyn 2005.

⁸ Niewielki zasób znajduje się w Archiwum Narodowym w Krakowie oraz w Archiwum ASP w Krakowie (m.in. wykaz absolwentów z lat 1922–1938). Zniszczenie archiwum szkoły potwierdza też A. Kilijańska w swojej publikacji (s. 49).

Bukowski czy malarz i rzeźbiarz Jan Raszka. Nie należy się więc dziwić, że dążono do usamodzielnienia Oddziału mając przykład podobnych placówek w Wiedniu i Pradze⁹.

Wybuch I wojny światowej nie tylko spowodował przerwę w nauce na tym oddziale, ale i oddalił plany jego usamodzielnienia. W czasie wojny budynek szkolny został zajęty na szpital wojskowy i nauki na tym oddziale nie prowadzono. W 1918 roku Oddział Przemysłu Artystycznego został na nowo uruchomiony w dawnej strukturze organizacyjnej Państwowej Szkoły Przemysłowej¹⁰. Dopiero pismem z 21 lipca 1921 roku do Kuratorium Lwowskiego Okręgu Szkolnego zarządził ówczesny minister oświaty przekształcenie od 1 września 1921 roku dotychczasowego Wydziału Przemysłu Artystycznego przy Państwowej Szkole Przemysłowej w Krakowie na samodzielną Państwową Szkołę Przemysłu Artystycznego. Decyzja ta została poparta rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 10 grudnia 1921 roku¹¹. Była to szkoła średnia z siedzibą przy al. Mickiewicza 7¹². Warunkiem przyjęcia do szkoły był wiek co najmniej 14 lat, 4 klasy szkoły średniej ogólnokształcącej lub 7 klas szkoły powszechnej oraz egzamin z rysunków¹³. Kierownikiem szkoły został mianowany Jan Raszka¹⁴, dotychczasowy „przełożony” Wydziału Przemysłu Artystycznego PSP, a reskryptem Ministra WRiOP z maja 1922 roku, mianowany od 1 lipca tegoż roku dyrektorem tej szkoły.

⁹ Tu warto zacytować fragment z pamiętnika Raszki: „Poruszyliśmy jeszcze w ministerstwie austriackim kwestię połączenia przyszłej Szkoły Przemysłu Artystycznego z Akademią Sztuk Pięknych, lecz Akademia nie chciała o tym słyszeć, znalazło się tylko dwóch zwolenników, a mianowicie – prof. Dębicki i dr Kunzek” (J. Raszka, dz. cyt., s. 117).

¹⁰ Okres kształcenia artystów rzemieślników w ramach Oddziału Przemysłu Artystycznego został przedstawiony w artykule J. Krawczyka *W cieniu Akademii Sztuk Pięknych. Od Oddziału Przemysłu Artystycznego Państwowej Szkoły Przemysłowej do Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Krakowie (1891–1921)*. „Małopolska” R. 23: 2021, s. 9–34. Pozyskano z http://www.malopolska.org/images/pliki/roczniki/rm_23_2021/rm_23_2021_009-034.pdf (dostęp 13.07.2022).

¹¹ Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Krakowie z dnia 10 grudnia 1921 r. Dz. Urz. MWRIOP 1922 nr 1 poz. 4.

¹² W. Szczęsny, *Szkolnictwo zawodowe Rzeczypospolitej Polskiej. Przewodnik dla rodziców, wychowawców i młodzieży*. Warszawa 1925, s. 43.

¹³ S. Lehnert, *Szkolnictwo w Małopolsce*, Lwów 1924, s. 86.

¹⁴ Jan Raszka (1871–1945) – rzeźbiarz, medalier, absolwent ASP w Wiedniu, od 1902 wykładowca rysunku i rzeźby na Wydziale Przemysłu Artystycznego Państwowej Szkoły Przemysłowej w Krakowie, w latach 1921–1932 wykładowca i dyrektor Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Krakowie; żołnierz Legionów w latach 1914–1918, zarówno w służbie frontowej jak i w Głównej Komendzie jako „rzeźbiarz wojenny”.

Nauka w szkole była dwustopniowa. Na pierwszym stopniu, w trzyletniej Szkole Ogólnej, uczniów obowiązywały następujące przedmioty: nauka o formach w ogólności (Ludwik Wojtyczko¹⁵), nauka o formach ornamentalnych (Karol Homolacs¹⁶), pismo i heraldyka (K. Homolacs), studium aktu (Henryk Kunzek¹⁷), anatomiczne rysowanie i modelowanie (Henryk Kunzek), uzupełniające ćwiczenia zawodowe w warsztatach, rysunek techniczny (Stefan Górka), nauka o rzutach, o cieniach i nauka perspektywy (Henryk Uziembło¹⁸), historia sztuki i przemysłu artystycznego (dr Józef Kwiatkowski¹⁹), chemia przemysłowa (Tadeusz Orzelski), nauka

¹⁵ Ludwik Wojtyczko (1873–1949), architekt, projektant wnętrz, absolwent Państwowej Szkoły Przemysłowej w Krakowie, od 1905 r. właściciel biura architektoniczno-budowlanego w Krakowie, od 1921 r. wykładowca w PSPA w Krakowie, projektant licznych budynków mieszkalnych użyteczności publicznej, współautor projektu Wielkiego Krakowa (1910). Najśłynniejszymi jednak realizacjami Wojtyczki są budynki siedziby Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach z 1929 r. oraz Sejmu Śląskiego. Ten ostatni pod względem kubatury jest największą zrealizowaną budowlą w okresie międzywojennym w Polsce.

¹⁶ Karol Homolacs (1874–1962), malarz symbolista, grafik, teoretyk sztuki, pedagog; studiował malarstwo w Wiedniu, Paryżu i Monachium, inżynierię na politechnice we Lwowie i Wiedniu, w latach 1921–1939 profesor PSSZiPA w Krakowie. Członek-założyciel Towarzystwa Warsztaty Krakowskie (1913), członek Towarzystwa Polska Sztuka Stosowana. Autor m.in. *Podręcznika do ćwiczeń zdobniczych* (1924) i *Budowa ornamentu i harmonia barw* (1930) oraz książek dla dzieci, m.in. *Bajki o Kosturku, Azie i Burku* (1912) i *Wigilia Wojtusia* (1935).

¹⁷ Henryk Kunzek (1871–1928), absolwent medycyny UJ, lekarz we Lwowie, artysta-rzeźbiarz, medalier, rysownik i ilustrator. W 1905 r. zrezygnował z medycyny. Już w 1900 r. rozpoczął naukę malarstwa w prywatnej szkole we Lwowie. W 1905 r. wyjechał na pół roku do Paryża studiując rzeźbę w Academie Calarossi. Po powrocie do kraju kontynuował do 1911 r. studia rzeźbiarskie na ASP w Krakowie. Od 1911 r. prowadził na ASP, jako docent, rysunek wieczorny. Po wojnie krótko przebywał w Warszawie a po powrocie do Krakowa był w l. 1921–1927 profesorem ASP prowadząc oprócz rysunków wieczornych wykłady z anatomii artystycznej. W tym czasie był również nauczycielem Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Krakowie. W 1913 r. był jednym z założycieli Stowarzyszenia Warsztaty Krakowskie. W czasie I wojny światowej lekarz I Brygady Legionów i podpułkownik-lekarz WP podczas wojny polsko-sowieckiej 1920 r., odznaczony Krzyżem Walecznych i Krzyżem Legionów.

¹⁸ Henryk Uziembło (1879–1949), malarz, grafik i projektant, uczył się w Oddziale Przemysłu Artystycznego Państwowej Szkoły Przemysłowej w Krakowie w l. 1893–1897, potem w l. 1897–1902 w Kunstgewerbeschule des Österreichisches Museum für Kunst und Industrie w Wiedniu u K. Kargera. W l. 1902–1903 kontynuował studia w krakowskiej ASP w pracowni T. Axentowicza i S. Wyspiańskiego. Od 1922 r. do wybuchu II wojny światowej pracował w PSSZiPA w Krakowie. Jako kierownik artystyczny Krakowskiego Zakładu Witrażów G. Żeleńskiego dbał o wysoki poziom techniczny i artystyczny prac. Był m.in. autorem aranżacji wnętrz Teatru „Bagatela” i kierownikiem artystycznym budowy Teatru Świetlnego „Uciecha” w Krakowie.

¹⁹ Józef Antoni Kwiatkowski (1883–?), historyk sztuki, absolwent UJ, kustosz Muzeum Narodowego w Krakowie.

o materiałach (Wiesław Zarzycki²⁰), nauka przemysłowo-kupiecka, rachunki, buchalteria, stylistyka, wiadomości o ustroju państwa. Opiekunem (tzw. gospodarzem) kursu (roku) I był Stanisław Wójcik²¹, gospodarzem kursu II – W. Zarzycki a kursu III – Jan Bukowski²² i Stanisław Wójcik. Po ukończeniu pierwszego stopnia uczniowie nabywali umiejętności w jednym z sześciu wydziałów specjalnych. Były to: Wydział Architektury Wnętrz (sprzętarstwo) kierowany przez Wacława Krzyżanowskiego²³ i L. Wojtyczkę, Wydział Malarstwa Dekoracyjnego kierowany przez J. Bukowskiego, Wydział Grafiki

²⁰ Wiesław Zarzycki (1886–1949), malarz, pejzażysta, konserwator, w l. 1900–1904 uczeń Oddziału Przemysłu Artystycznego Państwowej Szkoły Przemysłowej w Krakowie, potem student malarstwa w szkole pejzażu przy Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Od r. 1908 był asystentem malarstwa dekoracyjnego na Oddziale Przemysłu Artystycznego PSP, potem wieloletnim profesorem, a od 1932 roku – po przejściu J. Raszki na emeryturę – dyrektorem PSSZiPA. W r. 1946 pod jego kierownictwem podjęto zabiegi konserwatorskie polichromii wykonanej w l. 1889–1891 według projektu J. Matejki w prezbiterium kościoła Mariackiego w Krakowie. W l. 1945–1948 brał udział w pracach komisji konserwatorskiej oceniającej stan zachowania obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w klasztorze na Jasnej Górze po przejściach wojennych. W r. 1949 przeprowadził zabieg renowacyjny obrazu Matki Bożej Płazowskiej (Matki Bożej Błogosławionego Macierzyństwa) w kościele Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Krakowie Płazowie. W 1931 r. otrzymał Złoty Krzyż Zasługi za „przyczynienie się do podniesienia przemysłu artystycznego i nadanie mu charakteru swojego”.

²¹ Stanisław Wójcik (1864–1930), rzeźbiarz, absolwent ASP w Krakowie i Wiedniu, od 1908 r. uczył w Szkole Przemysłu Drzewnego w Zakopanem, od 1923 r. profesor w PSPA w Krakowie. Zajmował się głównie rzeźbą religijną i pomnikową.

²² Jan Bukowski (1873–1943), ilustrator, malarz, rysownik i witrażysta związany z nurtem Młodej Polski. Studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, Monachium, Paryżu i we Włoszech. Najbardziej znany jest z działalności artystycznej na polu typografii oraz ilustracji książkowej. Autor licznych polichromii, m.in. w 1919 roku wykonał polichromię nawy głównej o sklepieniu kolebkowym i naw bocznych w Sanktuarium Krzyża Świętego Ojców Cystersów w Krakowie Mogile. Od 1904 roku był kierownikiem artystycznym drukarni UJ, a od 1912 – profesorem Szkoły Przemysłu Artystycznego w Krakowie. Był też jednym z założycieli Towarzystwa Polska Sztuka Stosowana w Krakowie.

²³ Wacław Krzyżanowski (1881–1954), architekt, absolwent Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej. Po ukończeniu studiów w 1904 r. uzupełniał swoją wiedzę w Ecole des Beaux-Arts i równocześnie w Ecole des Arts Decoratifs w Paryżu. Po powrocie do kraju w połowie 1907 r. pracował w biurach architektonicznych w Krakowie. Po wybuchu wojny brał czynny udział w pracach Naczelnego Komitetu Narodowego a następnie był referentem odbudowy szkół i kościołów do maja 1918 r. z ramienia c. k. Namiestnictwa we Lwowie. Od IX 1921 r. był nauczycielem architektury wnętrz i historii stylów w PSPA w Krakowie. W czasie II wojny światowej wykładał (do marca 1943) w powołanym przez okupanta Instytucie Sztuk Plastycznych (Staatliche Kunstgewerbeschule). Po wojnie nauczał do 1947 r., w Państwowym Instytucie Sztuk Plastycznych. Jeden z najwybitniejszych architektów krakowskich I połowy XX w. Autor projektów wielu gmachów użyteczności publicznej, m.in. gmachu Izby Skarbowej, Domu Studenckiego „Żaczek”, szpitala im. G. Narutowicza.

Jan Raszka. Zasoby NAC

Jan Bukowski. Zasoby NAC

kierowany przez H. Uziembłę, Wydział Tekstylny (tkactwa artystycznego) kierowany przez W. Zarzyckiego, Wydział Rzeźby Dekoracyjnej kierowany przez J. Raszkę, Wydział Ceramiki kierowany przez T. Szafrana²⁴. Nauka w szkołach specjalnych trwała przeciętnie dwa lata.

Zadania tej szkoły w rozwoju sztuki użytkowej wyłożył J. Bukowski²⁵ w artykule *O kształceniu w sztuce*:

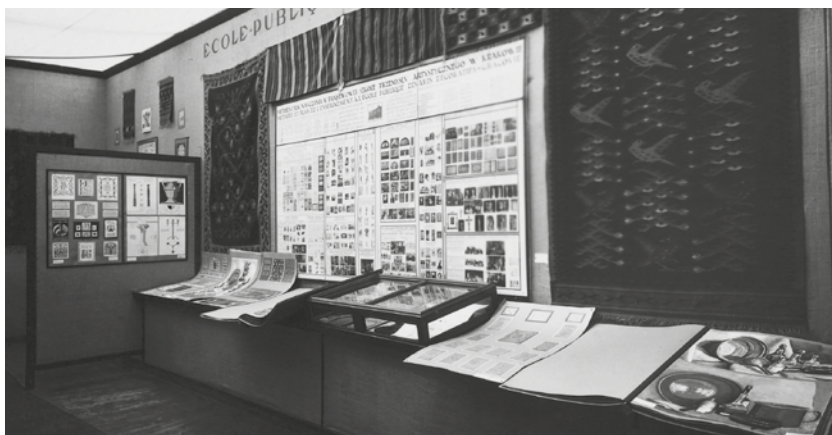
²⁴ *Szkoła Przemysłu Artystycznego w Krakowie*, „Przemysł i Rzemiosło” 1921, nr 1, s. 39. Pozyskano z https://bcpw.bg.pw.edu.pl/Content/6518/PDF/prs21_nr01.pdf (dostęp 14.07.2022); *Państwowa Szkoła Przemysłu Artystycznego w Krakowie*, „Przemysł i Rzemiosło” 1921, nr 2, s. 91–92, pozyskano z https://bcpw.bg.pw.edu.pl/Content/6519/PDF/prs21_nr02.pdf (dostęp 14.07.2022); B. Kostuch, dz. cyt., s. 182–183.

²⁵ Tu należy wspomnieć, że J. Bukowski, podobnie jak H. Uziembło i L. Wojtyczko, należał do powstałego w Krakowie jeszcze w 1901 r., a działającego w klimacie europejskich tendencji Arts & Crafts Movement, Towarzystwa Polska Sztuka Stosowana. Nazwa pochodziła od sformułowania „sztuka zastosowana do przemysłu”. Z kolei członkami, powstałego w 1913 r. z podobnych pobudek i realizującego podobne cele, Stowarzyszenia Warsztaty Krakowskie byli m.in. W. Zarzycki, Z. Gedliczka i K. Homolacs. Ten ostatni ściśle związki z architekturą, eksponowane przez wielu ówczesnych teoretyków i praktyków ruchu Arts & Crafts, próbował przenieść na płaszczyznę ornamentu. Działalność stowarzyszeniowa i propagowane tam idee musiały, siłą rzeczy, znaleźć odzwierciedlenie w działalności dydaktycznej prowadzonej przez wymienionych wyżej artystów w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego.

*Henryk Kunzek. Zasoby NAC**Henryk Uziembło. Zasoby NAC*

Zdarza się często, że spośród uczących się artystów wychodzą słabi rzemieślnicy, zaś z spośród uczących się rzemieślników, doskonali artyści. Na postawie tego doświadczenia powołano do życia nową instytucję, państwową szkołę przemysłu artystycznego w Krakowie. Nowo zreorganizowana szkoła ma na celu kształcić w artystycznym rzemiośle i wychowywać siły zdolne, doprowadzone do współczesnej wyżyny artystycznego rękodzieła. Uskutecznić to zadanie przez należyte używanie materiałów w wykonaniu i zrozumieniu organicznej całości projektu, przez ćwiczenie rysunkowych i plastycznych zdolności uczniów, a to w najściślejszym związku z rękodzielnictwem artystycznym w ogóle i jego rodzimymi wytworami w szczególności. Szkoła składa się z oddziału ogólnego, klas zawodowych, warsztatów, pracowni chemicznej, specjalnych szkół przemysłu artystycznego. Uczniowie mają poznać zasady rękodzieła artystycznego, a do zrozumienia tych zasad dojść przez zastanawianie się nad istotą konstrukcji i właściwościami materiałów, oraz przez praktyczne obeznanie się z działaniem narzędzi używanych do obrabiania materiałów. Na tej podstawie uczniowie mają nabywać właściwego pojęcia o kształcie i wyrabiać sobie samodzielny sąd w kwestiach smaku artystycznego²⁶.

²⁶ J. Bukowski *O kształceniu w sztuce*, „Przemysł, Rzemiosło, Sztuka” R. 2: 1922, nr 2, s. 7. Pozyskano z https://bcpw.bg.pw.edu.pl/Content/6521/PDF/prs22_nr02.pdf (dostęp 13.07.2022).

Międzynarodowa Wystawa Sztuk Dekoracyjnych i Nowoczesnego Przemysłu Paryż 1925.

Ekspozycja polska w Dziale Nauczania w Grand Palais – wystawa Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Krakowie. Cyfrowe Muzeum Narodowe w Warszawie, <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/katalog/1045636>

W 1924 roku minister WRiOP przejął od kuratoriów okręgów szkolnych nadzór nad średnimi szkołami technicznymi, agrotechnicznymi, przemysłowymi oraz średnimi szkołami przemysłu artystycznego: Państwową Szkołą Przemysłową z Wydziałem Przemysłu Artystycznego we Lwowie, Państwową Szkołą Sztuki Zdobniczej w Poznaniu i Państwową Szkołą Przemysłu Artystycznego w Krakowie²⁷. Ułatwiało to znacznie pracę ówczesnemu dyrektorowi szkoły, J. Raszce tak wspominającemu tamten niełatwy okres pierwszych lat funkcjonowania szkoły:

Zapadła swego czasu w Wiedniu uchwała komisji parlamentarnej, zgadzająca się na otwarcie samodzielnej szkoły przemysłu artystycznego w Galicji, zostawiająca jednak kwestię otwartą, czy w Krakowie, czy we Lwowie. Z tą chwilą rozpoczęła Rada Szkolna zabiegi o pozyskanie tego zakładu dla Lwowa, gdy się to jednak nie udało, pozostała tam niechęć do nas, a głównie zaś do mnie. W odrodzonej Polsce rozpoczęły się te zabiegi na nowo, lecz organizacja naszej szkoły była już zbyt daleko posunięta, by ją utracić, została tylko dalsza niechęć i zaczęły się rozmaite szykany²⁸.

²⁷ Rozporządzenie Ministerstwa WRiOP z 26 stycznia 1924 r. w sprawie przejęcia od Kuratoriów Okręgów Szkolnych administracji państwowych szkół technicznych, średnich szkół technicznych, średnich szkół przemysłu artystycznego, agrotechnicznych i przemysłowych (Dz. Urz. Min. WRiOP 1924 nr 3 poz. 25).

²⁸ J. Raszka, dz. cyt., s. 119–120.

Przejawem owych szykan czy też utrudnień był m.in. dwukrotnie rozpisywany konkurs na stanowisko dyrektora szkoły, gdzie najpoważniejszym kandydatem był właśnie J. Raszka.

Szkoła stopniowo się rozwijała; już w roku 1922 opuściło ją 3 absolwentów, w roku 1923 było ich 12, a w roku 1924 – 13. Na Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu w 1925 roku szkoła została uhonorowana Grand Prix i zdobyła szereg złotych medali za eksponaty i z metodykę nauczania uznaną za jedną z najbardziej wartościowych w ówczesnym szkolnictwie artystycznym²⁹.

W roku 1925/1926 na Wydziale Ogólnym kształciło się 117 uczniów, na wydziałach specjalnych – 85. Podstawowa kadra składała się z dyrektora Jana Raszki, uczącego rzeźby, J. Bukowskiego (malarstwo dekoracyjne), Józefa Galera (geologia, budowa pieców), K. Homolacza (ornament), W. Krzyżanowskiego (style, architektura wnętrz), Tadeusza Szafrana (ceramika), Henryka Uziębły (studium natury, grafika), Stanisława Wójcika (modelowanie, snycerstwo), W. Zarzyckiego (projektowanie tekstylne, kilimkarstwo, farbiarstwo). Ponadto do realizacji programu szkoły zatrudniano nauczycieli kontraktowych: Stefana Górkę (rysunek techniczny), Mieczysława Kolbuszewskiego (wiadomości o ustroju państw), Henryka Kunzeka (anatomia), Józefa Kwiatkowskiego (historia sztuki), Stanisława Niedzielę (język polski), Tadeusza Orzelskiego (chemia), Stanisława Popławskiego (modelowanie, toczenie w gipsie), Witolda Rzegocińskiego³⁰ (perspektywa), Józefa Szokałę (nauka przemysłowo-kupiecka), Ludwika Wojtyczko (sprzętarstwo, formy ogólne). Praktyczne umiejętności nabywali uczniowie w warsztatach prowadzonych przez instruktorów etatowych: Jana Adamika (warsztaty stolarskie), Jana Marrę (warsztaty sztukatorskie), Stanisława Kucharczyka (warsztaty graficzne), Antoniego Zmązę (warsztaty garncarskie) oraz instruktorów kontraktowych: Władysława Holewińskiego (Cholewińskiego) (warsztaty malarskie) i Marię Zawadzką (warsztaty kilimkarskie)³¹.

²⁹ Wyższa Szkoła Sztuk..., s. 7.

³⁰ Witold Rzegociński (1883–1969), malarz, grafik i medalier. W 1899 r. rozpoczął studia w Szkole Sztuk Pięknych w Krakowie. Był uczniem m.in. J. Mehoffera i T. Axentowicza, uczęszczał na zajęcia Leona Wyczółkowskiego i Jana Stanisławskiego. Jeszcze podczas studiów wyjechał do Paryża, gdzie został przyjęty do Ecole Nationales des Beaux Arts. Po powrocie do Krakowa, w latach 1906–1914 związał się z firmą witrażową G. Żeleńskiego. Był związany z grupą artystyczną Niezależni, a po I wojnie wraz z V. Hofmanem, K. Laszczką i J. Raszką założył towarzystwo Sztuka Rodzima. W malarstwie sięgał głównie po tematykę pejzażową i portret.

³¹ Z. Zagórowski, *Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminariów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych*, Warszawa 1926, s. 466–467.

PAŃSTWOWA SZKOŁA SZTUK ZDOBNICZYCH I PRZEMYSŁU ARTYSTYCZNEGO

Rozporządzeniem Ministra WRiOP z 22 grudnia 1926 roku (Dz. Urz. MWRiOP RP 1927 nr 1 poz. 5) zarządzono zmianę nazwy na Państwową Szkołę Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego. W rozporządzeniu określono też warunki naboru do szkoły i zakres nauki. Kandydaci musieli się legitymować świadectwem ukończenia co najmniej czterech klas szkoły średniej ogólnokształcącej albo siedmiu klas szkoły powszechnej ewentualnie ukończenia szkoły rzemieślniczo-przemysłowej. Kandydatów – w wieku do 17 lat – obowiązywał egzamin wstępny z języka polskiego i rysunków. Zarządzenie precyzowało zadania i organizację szkoły:

Szkoła ma uprawiać dziedziny zdobnictwa związane z potrzebami życia i poparte wytwórczością w warsztatach szkoły. Szkoła posiada oddziały: malarstwa dekoracyjnego i witrażownictwa, ceramiki, rzeźby dekoracyjnej w drzewie i kamieniu wraz ze sztukatorstwem, oddział sprzętarsstwa, oddział grafiki, oddział tekstylny. [...] Nauka we wszystkich wymienionych oddziałach ma być prowadzona ze zwróceniem uwagi na całość dekorowanych wnętrz³².

Program nauki został podzielony na dwa lata ogólne i trzy lata specjalizacji³³. Wprowadzona rozporządzeniem ministerialnym zmiana organizacji nauki w szkole spotkała się ze stanowczym sprzeciwem ze strony ówczesnego dyrektora szkoły, Jana Raszki. W piśmie z 12 kwietnia 1927 roku skierowanym do ministerstwa pisał:

Jeżeli krakowska Szkoła ma zostać tylko szkołą przygotowawczą dla Akademii Sztuk Pięknych jakby to z ostatniego reskryptu Ministerstwa wynikało, a który mówi, że uczniowie tej Szkoły mogą po ukończeniu studjów zostać przyjęci do Akademii jako zwyczajni uczniowie bez matury, to również świadczy o braku znajomości warunków w jakich się może przemysł artystyczny i nauczanie artystyczne rozwijać. Akademia bowiem wyznaczyła sobie inne cele nie mające prawie nic wspólnego ze Szkołą Sztuk Zdobniczych. Z okazji egzaminów państwowych na nauczycieli rysunków jest wprawdzie przy Akademii mowa o komponowaniu i projektowaniu w zakresie wnętrz, dekoracji oraz rozmaitych technik warsztatowych w zakresie tkactwa, ceramiki, technik drzewnych, metalowych lub związanych z książką lecz Akademia tych rzeczy nigdy nie uczyła ani też odpowiednich warsztatów i nauczycieli nie posiada. [...] Akademia może dać pewne dalsze wykształcenie tym, którzy chcą zostać albo portrecistami albo

³² Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 22 grudnia 1926 r. w sprawie zmiany nazwy i nadania krótkiego statutu Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Krakowie. Dz. Urz. MWRiOP 1927 nr 1 poz. 5.

³³ Tamże; *Wyższa Szkoła Sztuk*, dz.cyt., s. 7.

też pejzażystami ale poza tem nic. Więc gdzie mają wychowankowie Szkoły Sztuk Zdobniczych szukać tego wyższego wykształcenia, które dotąd znaleźli w Szkole, a którego się teraz tej Szkole odmawia?³⁴

Niezależnie od kwestii związanych z wprowadzeniem nowego modelu organizacji nauki i sprzeciwem dyrektora Raszki należy zwrócić uwagę na to, że niewątpliwie zmiana nazwy szkoły nie była zabiegiem czysto kosmetycznym, zwłaszcza po sukcesie, jaki odniosła na Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu. Wyeksponowanie owych „sztuk zdobniczych” świadczyło o tym, że również w Polsce zaczęła nabierać znaczenia sztuka użytkowa³⁵. Nie było już najważniejsze kształcenie artystów rzemieślników wykonujących w swoich warsztatach pojedyncze egzemplarze wyrobów, należało kształcić projektantów dla przemysłu, dla produkcji

³⁴ Archiwum ASP Kraków,teczka A 73 Raszka Jan – Państwowa Szkoła Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie. Zresztą w piśmie tym Raszka wyraził jeszcze dobitniej swoją opinię o roli szkoły w podnoszeniu poziomu artystycznego polskich wyrobów pisząc: „Jeśli Polska chce mieć zdrowy przemysł w ogólności a przemysł artystyczny w szczególności musi przede wszystkim wyszkolić cały zastęp pracowników, a do tych pracowników należą nie tylko rzemieślnicy artystyczni lecz również i projektanci obznajomieni z warsztatami oraz fachowi artyści profesorowie, a tych nie może wydać Akademia ze swoją sztuką czystą i parodią egzaminową lecz tych wszystkich może kształcić i wydać tylko na odpowiednio wysokim poziomie postawiona Szkoła Sztuk Zdobniczych”. Ministerstwo najwyraźniej przychyliło się jednak przy formułowaniu zapisów rozporządzenia o ustroju szkolnictwa do opinii przedstawionej w imieniu ASP przez J. Mehoffera, który dzielił szkoły artystyczne na zawodowe i ideowe (akademickie). Jego zdaniem „Szkoła zawodowa artystyczna wydać ma pracownika umiejącego wykonywać jakiś zawód artystyczny. Każdy więc uczeń kończący szkołę powinien w zasadzie opanować sumę wiedzy i umiejętności, jaka mu szkoła podaje, i móc wykonywać swój zawód w praktyce życiowej bez zarzutu (w praktyce – tzn. w przemyśle artystycznym a szerzej rzecz pojmując: w przemyśle wszelkim, bo doskonały wyrób, choćby wprost do przemysłu artystycznego się nie zaliczał, ma zawsze nienaganną formę i wykonanie ...). Szkoła artystyczna ideowa (akademicka) ma pielęgnować talent i doprowadzić go do rozwoju. Ona uczy malować, rzeźbić i projektować w architekturze, bo to jest język, którym przemawia artyzm, ale ta nauka języka sztuki jest tylko środkiem prowadzącym do celu, a celem jest wydanie na świat artysty”. W tym samym piśmie pisał jednak, jakby sobie zaprzeczając: „Szkoła artystyczna ideowa od zadania przygotowania do potrzeb życia praktycznego usuwać się nie może w założeniu, że rozwijając talenty uczniów swych i wyprowadzając na artystów tym samym daje społeczeństwu ludzi czynu”. (Pismo J. Mehoffera do Ministerstwa z 12 XI 1927. Za: J. Jeleniewska-Ślesieńska, *Programy [w:] Materiały do dziejów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 1895–1939*, oprac. J. E. Dutkiewicz, J. Jeleniewska-Ślesieńska, W. Ślesieński, Wrocław 1969, s. 105).

³⁵ Sztuka zdobnicza, in. sztuka stosowana, sztuka użytkowa – zajmuje się wytwarzaniem przedmiotów codziennego użytku, wykonywanych w niewielkich partiach przez twórcę (artystę) lub zaprojektowanych przez niego i wykonywanych przemysłowo na dużą skalę; dotyczy głównie takich dziedzin jak: meblarstwo, złotnictwo, tkanina, ceramika, projektowanie przemysłowe i graficzne, zdobnictwo i moda.

wielkoseryjnej, czy to będą opakowania, nowe wzory dla tkalni, plakaty reklamowe czy okładki książek. Oczywiście szkoła nie traciła z pola zainteresowania sztuki „pojedynczej” jak witrażownictwo, sztukatorstwo czy malarstwo ściennie.

Wydział Ogólny dawał podstawową wiedzę z zakresu form ornamentalnych, kolorystyki, pisma dekoracyjnego, którą przekazywał znakomity pedagog, prof. K. Homolacs. Na tym samym wydziale kompozycję i konstrukcję brył w różnych materiałach wykładał prof. L. Wojtyczko, natomiast modelowanie form plastycznych prowadził prof. Franciszek Kalfas³⁶. Po ukończeniu tego kursu podstawowego uczeń wybierał naukę na jednym z pięciu wydziałów specjalnych.

Wydział Grafiki, prowadzony był przez znakomitego artystę, prof. H. Uziembłę, obejmował działy grafiki użytkowej, jak reklamę handlową (w tym nalepki i opakowania), „wyposażenie” książki, pismo dekoracyjne, projektowanie plakatów i tapet oraz ćwiczenia drukarskie. Rozbudowany program realizowany był na Wydziale Tekstylnym, kierowanym przez dyrektora W. Zarzyckiego przy współpracy prof. Zdzisława Gedliczki i instruktorki Jadwigi Stadtmüllerowej a obejmujący tkactwo artystyczne (kilim, i gobelin), drukarstwo na materiałach, haft i koronki, zdobnictwo konfekcyjne i projektowanie kostiumów. Wydział Rzeźby, prowadzony przez prof. F. Kalfasa, kształcił w zakresie rzeźby dekoracyjnej ze szczególnym uwzględnieniem problemów technicznych związanych z wykonawstwem w różnych materiałach.

Na Wydziale Malarstwa Dekoracyjnego, pod kierownictwem prof. J. Bukowskiego, realizowano program nauki obejmujący kompozycję ornamentalną, figuralną, witrażownictwo oraz wykłady o technikach monumentalnych i konserwacji zabytków sztuki (ten ostatni przedmiot prowadził dyr. W. Zarzycki). Wymieniony w rozporządzeniu ministerialnym oddział sprzętarstwa funkcjonował jako Wydział Architektury Wnętrz kierowany przez prof. W. Krzyżanowskiego i dzielił się na dwa działy: projektowania wnętrz (W. Krzyżanowski) i tzw. sprzętarstwa (kierownik prof. L. Wojtyczko), czyli projektowania wyposażenia wnętrz np. mebli³⁷. Wydział Ceramiki został zlikwidowany w roku 1931.

³⁶ Franciszek Kalfas (1898–1968), rzeźbiarz i medalier, absolwent Państwowej Szkoły Przemysłu Drzewnego w Zakopanem i w l. 1922–1927 uczeń w PSSZiPA w Krakowie, następnie wykładowca w PSSZiPA do 1943 r. i profesor WSSP w Krakowie w l. 1945–1950, następnie w ASP, gdzie na Wydziale Architektury Wnętrz prowadził pracownię rzeźby. Uprawiał rzeźbę architektoniczną, dekoracyjną i kameralną.

³⁷ m.d.d., *Państwowa Szkoła Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie* „Ilustrowany Kurjer Codzienny” 1935, nr 97, s. 18.

Od 1 września 1931 roku stanowisko dyrektora szkoły objął w drodze konkursu W. Zarzycki³⁸. Wprowadzony przez niego regulamin wewnętrzny szkoły z 20 czerwca 1936 roku precyzował m.in. zasady przejścia z Wydziału Ogólnego na jeden z wydziałów specjalnych. Uczniowie którzy ukończyli kurs II Wydziału Ogólnego musieli przedłożyć przy wpisie: na Wydział Architektury Wnętrz – studia wnętrz z natury, na Wydział Malarstwa Dekoracyjnego – obraz dekoracyjny do pokoju dzieciennego (kolorowy karton wielkości 1x0,70 m) lub kolorowy karton na witraż do klatki schodowej szkoły powszechnej (1x0,70 m), na Wydział Grafiki – studium z natury figuralne i pejzażowe rysowane piórem, kredą lub malowane, na Wydział Tekstylny – wykazać się projektami z zakresu tkactwa i haftu, na Wydział Rzeźby – studia portretowe plastyczne albo rysunkowe³⁹.

Absolwentami Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego/Państwowej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego byli m.in. Władysław Genga⁴⁰, Mieczysław Kadłuczka⁴¹, Władysław Cholewiński⁴²,

³⁸ Archiwum ASP Kraków,teczka A 110 Zarzycki Wiesław – pismo o nominacji na dyrektora.

³⁹ Archiwum ASP Kraków,teczka A 100 – Regulamin wewnętrzny.

⁴⁰ Władysław Genga (1892–1941), w 1913 r. rozpoczął studia w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, które przerwał w 1915 r. wstępując do Legionów. W l. 1919–1922 studiował w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Krakowie. Następnie pracował jako nauczyciel projektowania w Państwowej Szkole Zawodowej Żerńskiej w Krakowie, a później w Państwowej Szkole Przemysłowej w Łodzi. W 1924 r. mianowany kierownikiem Państwowej Szkoły Zawodowej Spisko-Orawskiej w Nowym Targu (1924–1933); następnie dyrektorem Państwowej Szkoły Stolarskiej w Kalwarii Zebrzydowskiej (1934–1940).

⁴¹ Mieczysław Kadłuczka, (1906–1962), malarz, konserwator, w l. 1927–1931 studiował malarstwo ścienne w PSSZiPA w Krakowie; w 1931 r. pracował przy polichromii kościoła parafialnego w Żywcu, w 1932 r. w kościele parafialnym w Pobiedziskach, w l. 1934–1939 projektował witraże, m.in. do kościoła św. Katarzyny i kościoła Bożego Ciała w Krakowie, po wojnie, w l. 1952–1961 pracował jako konserwator, na ogół restaurując malowidła ściennie.

⁴² Władysław Cholewiński (1893–1968), malarz-dekorator. W l. 1912–1921 studiował w Oddziale Przemysłu Artystycznego krakowskiej Państwowej Szkoły Przemysłowej i Akademii Sztuk Pięknych. W r. 1922 został powołany na stanowisko instruktora malarstwa ściennego Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego. Tutaj po raz pierwszy w dziejach polskiego szkolnictwa zawodowego wprowadził ćwiczenia praktyczne na murkach, z różnych technik malarstwa dekoracyjnego. W. Cholewiński, obok pracy pedagogicznej i konserwatorskiej, jest autorem podręcznika zawodowego *Techniki malarstwa dekoracyjnego. Podręcznik rzemieślniczy*, wydane w 1928 i 1938 r. w Krakowie. W r. 1930 W. Cholewiński wykonał polichromię w kościele w Gorzkowie. W r. 1937 przeprowadził roboty restauracyjne przy polichromii w kościele w Pszczonowie. W l. 1946–1947 W. Zarzycki i W. Cholewiński zajmowali się utrwaleniem polichromii Jana Matejki w kościele Mariackim w Krakowie. Gdy w 1950 r. po połączeniu WSSP z ASP powstał Wydział Konserwacji Dzieł Sztuki to jego organizacją zajmowali się: prof. W. Zarzycki, który zmarł przed zakończeniem prac organizacyjnych, W. Cholewiński, prof. M. Słonecki i prof. Józef E. Dutkiewicz. W 1963 r. prof. Cholewiński przeszedł na emeryturę.

Jan Budziło⁴³, Zygmunt Milli⁴⁴, Kazimierz Daniel Piętka⁴⁵, Franciszek Seifert⁴⁶, Ludwik Lisowski⁴⁷, Stefan Żechowski⁴⁸, Witold Chomicz⁴⁹, absolwent z 1932 roku, Mieczysław Szopiński (1902–1975), absolwent z 1931 roku, nauczyciel w szkole koronkarskiej w Zakopanem, Antoni Wyrodek (1901–1992), absolwent z 1935 roku, autor płaskorzeźby *Ostatnia wieczerza* w kaplicy św. Kingi

⁴³ Jan Budziło (1908–1983), architekt wnętrz, artysta plastyk, profesor ASP, absolwent z 1936 r. krakowskiej PSSZiPA, następnie asystent na Wydziale Architektury Wnętrz, a po przemianowaniu tej Szkoły na Państwowy Instytut Sztuk Plastycznych – kontraktowy nauczyciel tamże. Równolegle w l. 1936–1940 studiował na ASP. Po wojnie nauczyciel a od 1947 r. profesor w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych a następnie ASP. Uznany w Krakowie projektant wnętrz realizujący m.in. wnętrze Biblioteki Jagiellońskiej oraz auli Akademii Górniczo-Hutniczej.

⁴⁴ Zygmunt Milli (1898–1963), artysta malarz, w 1918 r. uczestnik obrony Lwowa, absolwent szkoły z 1923 r. autor dekoracji kościołów w Zawoi, Zagórz, Dębicy, wystawiał obrazy w kraju i za granicą.

⁴⁵ Kazimierz Piętka (1902–1951), malarz, projektant, dekorator, ceramik, absolwent szkoły z 1926 roku, w l. 1925–1926 uczył malarstwa dekoracyjnego w PSPA, w l. 1927–1928 był asystentem w Szkole Rzemiosł Artystycznych w Krakowie, w l. 1928–1929 uczył w gimnazjum męskim w Mysłowicach, w l. 1930–1942 w PSSZiPA nauczyciel przedmiotów zawodowych. W okresie międzywojennym był laureatem w licznych konkursach, m.in. na okładkę dwutygodnika „Ziemia” (I nagroda). Od 1947 r. prowadził własną pracownię specjalizując się w ceramice figuralnej i użytkowej.

⁴⁶ Franciszek Seifert (1900–1964), artysta grafik, absolwent PSPA z r. 1925, autor m.in. projektów opraw bibliofilskich, projektu urządzenia pawilonu krakowskiego na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu w 1929 r., kierownik artystyczny ekspozycji Krakowa na wystawie ogrodniczej w Poznaniu w 1935 r.

⁴⁷ Ludwik Lisowski (1907–1943), artysta malarz, absolwent PSSZiPA z 1928 r. a następnie – jako stypendysta MWRiOP – Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, wykonał m.in. portret ks. bpa W. Bandurskiego do auli Uniwersytetu S. Batorego w Wilnie, kompozycję Męka Pańska dla kościoła w Wawrze pod Warszawą.

⁴⁸ Stefan Żechowski (1912–1984), rysownik, ilustrator, pastelista. W 1932 r. ukończył PSSZiPA w Krakowie. W 1929 r., zafascynowany Stanisławem Szukalskim, wstąpił do grupy artystycznej Szczep Rogate Serce i pozostał jej członkiem do r. 1936. Pod koniec lat 40. XX w. wykonał portrety przywódców ruchu robotniczego oraz szereg prac o charakterze propagandowym. W latach 50. XX w. ilustrował kilka powieści (m.in. Emila Żegadłowicza i Jerzego Żuławskiego) oraz projektował serie znaczków pocztowych poświęconych polskiej historii i kulturze.

⁴⁹ Witold Chomicz (1910–1984), malarz i grafik. Studiował w PSSZiPA w Krakowie (1927–1932), następnie od 1932 r. w ASP w Warszawie malarstwo pod kierunkiem Karola Tichego, grafikę u Władysława Skoczylasa i Edmunda Bartłomiejczyka. W 1934 r. podjął pracę pedagogiczną w PSSZiPA w Krakowie jako asystent na Wydziale Grafiki. W latach 1939–1943 pracował w Staatliche Kunstgewerbeschule w Krakowie. W 1945 r. rozpoczął pracę w PWSSP w Krakowie, a po połączeniu tej szkoły z Akademią Sztuk Pięknych w 1950 r. został jej profesorem. W roku akad. 1950/51 był prorektorem uczelni. W latach 1950–1980 prowadził Katedrę Projektowania Książki i kierował uczelnianą drukarnią. Poza grafiką użytkową i warsztatową (głównie litografia i drzeworyt) oraz sztuką książki zajmował się malarstwem, freskami, witrażownictwem, kowalstwem artystycznym. Był autorem wielu exlibrisów.

w kopalni soli w Wieliczce, Hieronim Skurpski (1914–2006), Ewa Harsdorf von Enderndorf⁵⁰, Franciszek Kalfas (1898–1968), absolwent z 1928 roku, Stefan Policiński (Polciński)⁵¹, Anna Wiśniewska, absolwentka z 1929 roku, Henryk Starzyński⁵², Jerzy Chojnacki⁵³, Wojciech Czerwosz⁵⁴, Józef Gosławski⁵⁵,

⁵⁰ Ewa Harsdorf (1910–1999), malarka, graficzka, harcmistrzyni ZHP, żołnierz konspiracji. W Nowym Sączu mieszkała od 1920 r. Absolwentka PSSZiPA w Krakowie z 1933 r. Była nauczycielką wychowania plastycznego w szkołach średnich. Podczas okupacji instruktorka harcerska ps. Słoneczna Dziewczyna w organizacji „Białego Orła – Resurrectio” i ZWZ. Od maja 1940 r. więziona przez 7 tygodni przez Gestapo. Współzałożycielka ZPAP w Nowym Sączu. Od 1955 r. przez 20 lat prowadziła amatorski zespół plastyczny przy Domu Kultury Kolejarza i była scenografem Teatru Robotniczego im. B. Barbackiego. Artystka uprawiała malarstwo sztalugowe, techniki kolażu, grafikę oraz polichromię.

⁵¹ Stefan Policiński (1898–1978), rzeźbiarz, malarz i ceramik, w l. 1922–1924 uczęszczał do Państwowej Szkoły Przemysłu Drzewnego w Zakopanem, a następnie do 1927 uczył się w PSSZiPA w Krakowie. Studia kontynuował w krakowskiej ASP, potem do 1939 r. był nauczycielem w Państwowej Szkole Przemysłu Drzewnego w Jaworowie koło Lwowa. Po wojnie nadal pracował w szkolnictwie zawodowym w Częstochowie nie zaniedbując pracy artystycznej; jest autorem m.in. pomnika S. Moniuszki i H. Sienkiewicza w Częstochowie.

⁵² Henryk Starzyński (1901–1981), malarz, grafik, introligator; wnuk zesłańca, w 1923 r. uzyskał obywatelstwo polskie i wjechał do Polski. Po ukończeniu w 1929 r. studiów w PSPA w Krakowie podjął stałą współpracę z Zakładem Introligatorskim R. Jahody w zakresie grafiki użytkowej i oprawy artystycznej książki. W 1932 r. został asystentem w PSSZiPA w Krakowie. W r. 1938 został nauczycielem kontraktowym a w roku następnym nauczycielem etatowym i kierownikiem Wydziału Ogólnego Państwowego Instytutu Sztuk Plastycznych. W czasie okupacji uczył nadal w Kunstgewerbeschule aż do jej zamknięcia. Po wojnie kontynuował działalność pedagogiczną w PISP przekształconym w roku następnym w WSSP. Po połączeniu WSSP z ASP został w 1950 r. mianowany na stanowisko docenta na Wydziale Grafiki krakowskiej ASP. Brał udział w licznych konkursach i wystawach. Projektował plakaty, wykonał szereg drzeworytowych ekslibrisów, uprawiał malarstwo ściennie, ale przede wszystkim malował akwarele. Był inicjatorem i prezesem Klubu Akwarelistów przy krakowskim okręgu ZPAP.

⁵³ Jerzy Chojnacki (1909–1988), rzeźbiarz, w l. 1923–1928 uczył się w Państwowej Szkole Przemysłu Drzewnego w Zakopanem a w l. 1928–1933 w PSSZiPA w Krakowie, w l. 1933–1939 studiował w ASP w Warszawie.

⁵⁴ Wojciech Czerwosz (1913–1986), rzeźbiarz, medalier, w l. 1926–1930 uczył się w Państwowej Szkole Przemysłu Drzewnego w Zakopanem, w l. 1931–1936 w PSSZiPA w Krakowie a w l. 1931–1939 i 1945–1947 w ASP w Krakowie, m.in. w l. 1950–1958 praca przy rekonstrukcji rzeźb zabytkowych kamienic i pałaców Warszawy oraz Zamku i Starego Miasta w Lublinie.

⁵⁵ Józef Gosławski (1908–1963), rzeźbiarz, medalier, w l. 1927–1932 uczył się w PSSZiPA w Krakowie, kontynuował studia w ASP w Krakowie i Warszawie a uzyskawszy stypendium prezydenta RP w l. 1934–1937 studiował w akademii rzymskiej. Tuż przed wybuchem wojny wrócił do kraju. Po wojnie osiedlił się w Poznaniu, gdzie w l. 1947–1950, jako zastępca profesora kierował pracownią rzeźby w tamtejszej PWSSP. W 1956 r. przeniósł się do Warszawy. W powojennej twórczości dominowała rzeźba monumentalna m.in. pomnik pomordowanych (1956) w Żabikowie pod Poznaniem, pomnik Adama Mickiewicza (1956) w Gorzowie Wielkopolskim, pomnik Fryderyka Chopina (1969) w Żelazowej Woli.

Zbigniew Dunajewski⁵⁶, Karol Malczyk⁵⁷, Stanisław Rzepa⁵⁸, Tadeusz Mróz-Łękawski⁵⁹. Ogółem do 1937 roku szkołę ukończyło 331 uczniów⁶⁰.

PAŃSTWOWY INSTYTUT SZTUK PŁASTYCZNYCH

Już w 1932 roku na konferencji dyrektorów szkół w sprawie organizacji szkolnictwa artystycznego, odbytej w dniach od 7 do 10 czerwca, uchwalono zmianę dotychczasowej nazwy Państwowa Szkoła Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego na Państwowy Instytut Sztuk Plastycznych. Uchwalono też projekt statutu PISP dla szkół w Krakowie, Poznaniu i Lwowie⁶¹. Ostatecznie dopiero od 1 lipca 1938 roku szkoła została przekształcona na Państwowy Instytut Sztuk Plastycznych (PISP). Uczniowie zamykanych kursów Państwowej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Przemysłu

⁵⁶ Zbigniew Dunajewski (1907–1966), rzeźbiarz, w l. 1926–1930 uczył się w PSSZiPA w Krakowie, kontynuował studia w ASP w Warszawie, autor m.in. pomnika F. Dzierżyńskiego (1951) w Warszawie, pomnika J. Kilińskiego (1961) w Trzemesznie (woj. bydgoskie).

⁵⁷ Karol Malczyk (1907–1965), artysta malarz, rzeźbiarz i witrażysta, w 1928 r. rozpoczął studia w PSSZiPA w Krakowie. W l. 1933–1938 studiował rzeźbę i malarstwo w krakowskiej ASP. Był związany z beskidzką grupą plastyczną Czartak II. Jego pierwszą pracą malarską była polichromia w kościele św. Józefa w Kalwarii Zebrzydowskiej, wykonana wspólnie z Adamem Siemianowiczem. Następna, już samodzielna, polichromia w kościele św. Józefa Robotnika w Łękawicy (pow. wadowicki, gm. Stryszów). W tym nowo pomalowanym kościele wziął w sierpniu 1938 r. ślub z Miładą Pawlikówną. Po wojnie wyemigrował do Kanady a następnie do USA, gdzie oprócz wykonania kolejnych polichromii w kościołach, zajmował się również malarstwem portretowym i historycznym, malarstwem i rzeźbą sakralną, projektowaniem witraży, ilustrowaniem czasopism oraz scenografią teatralną. Czynnie uczestniczył w działalności organizacji polonijnych oraz emigracji węgierskiej.

⁵⁸ Stanisław Rzepa (1906–1993), polski grafik i malarz, w l. 1925–1930 uczył się w PSSZiPA w Krakowie, po wojnie studiował w krakowskiej ASP (1945–1947). Od 1960 r. mieszkał w Warszawie, pracował jako kierownik graficzny wydawnictwa PAX. Był członkiem grupy Kardasz. Wynalazł technikę elektrolitycznego trawienia płyt graficznych, którą nazwał elektrotintą.

⁵⁹ Tadeusz Mróz-Łękawski (1905–1942), artysta malarz, w 1926 r. ukończył PSSZiPA. W l. 1926–1932 oraz 1936–1937 studiował w krakowskiej ASP u Stanisława Kamockiego, Teodora Axentowicza i Wojciecha Weissa. W 1932 r. otrzymał stypendium Funduszu Kultury Narodowej. Wystawiał w TPSP w Krakowie i we Lwowie. Był często nagradzany. Malował martwe natury, sceny rodzajowe z Podhala, widoki Krakowa, i pejzaże. W maju 1942 r. zmordowany w KL Auschwitz.

⁶⁰ Archiwum ASP Kraków,teczka A125 – wykaz absolwentów

⁶¹ ANKr. zespół 494/19 sygn. IT 2321 Państwowa Szkoła Sztuk Zdobniczych 1925–1935, karta 95.

Artystycznego kończyli swoje studia według dotychczasowego programu nauki i otrzymywali świadectwa jej ukończenia a jedynie uczniowie kursu (roku) pierwszego stawali się automatycznie uczniami Instytutu⁶². Mimo utraty archiwum szkoły udało się odnaleźć tygodniowe plany zajęć dla trzech wydziałów z roku szkolnego 1938/39, na których realizowano nadal program sprzed reorganizacji. Rozkłady zajęć zostały przedstawione poniżej w tabelach 1–3. Niestety nie udało się odnaleźć planu zajęć dla Wydziału Architektury Wnętrz.

Warunki przyjęcia na Wydział Ogólny były następujące: wiek 16–25 lat, ukończenie państwowej szkoły sztuk plastycznych lub gimnazjum „nowego ustroju” albo szóstej klasy gimnazjum ośmioklasowego względnie średniej szkoły zawodowej „dawnego ustroju”, świadectwo moralności, przedstawienie własnych prac wykazujących uzdolnienia artystyczne oraz zdanie egzaminu wstępnego⁶³. Istota reorganizacji polegała na tym, że 2-letni wydział ogólny miał poziom licealny i dawał pełne uprawnienia matury ogólnokształcącej w postaci świadectwa dojrzałości. Program obejmował w pierwszym roku następujące przedmioty: kompozycja plastyczna i liter-nictwo (H. Starzyński), modelowanie form plastycznych (F. Kalfas), geometria wykreślna (W. Krzyżanowski), warsztaty sztukatorskie i stolarskie (instruktor Jan Adamik). Dla drugiego roku były przewidziane następujące przedmioty: kompozycja plastyczna (H. Starzyński), studium natury (Alfred Terlecki⁶⁴), nauka perspektywy i anatomii plastycznej (W. Rzegociński),

⁶² Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 kwietnia 1938 r. o przekształceniu Państwowej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie na Państwowy Instytut Sztuk Plastycznych w Krakowie. Dz. Urz. MWRiOP 1938 nr 5 poz. 124.

⁶³ Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 kwietnia 1938 r. o organizacji Państwowego Instytutu Sztuk Plastycznych w Krakowie. Dz. Urz. MWRiOP 1938 nr 5 poz. 123.

⁶⁴ Alfred Terlecki (1883–1973), malarz, w latach 1906–1917 studiował pod kierunkiem Leona Wyczółkowskiego i Józefa Mehoffera w ASP w Krakowie. W okresie 1915–1919 uczył rysunku w szkołach w Zakopanem. Należał do Grupy Zachęta i do ZPAP. W 1929 r. założył w Krakowie prywatną szkołę rysunku i malarstwa. Od września 1934 r. był nauczycielem kontraktowym w PSSZiPA. W czasie wojny uczył w Kunstgewerbeschule do jej zamknięcia w marcu 1943 r. Malował przede wszystkim dekoracyjnie stylizowane pejzaże tatrzańskie, w tym wiele z otoczenia Morskiego Oka czy Hali Gąsienicowej. Malował też widoki Krakowa, portrety i wnętrza. W latach pięćdziesiątych namalował wizerunki rektorów AGH: Witolda Budryka i Zygmunta Kowalczyka. Zajmował się drzeworytem.

korespondencja przemysłowa (J. Turek), ćwiczenia praktyczne w ramach malarstwa (instruktor W. Cholewiński), tkactwo ręczne (instruktor Anna Wiśniewska), tkactwo czółenkowe (asystent Danuta Etgens). Taka obsada nauczycielska utrzymała się do wybuchu wojny⁶⁵. Kształcenie kierunkowe była nadal przewidziane na 3-letnich wydziałach specjalnych, po czym absolwenci mogli otrzymać świadectwo ukończenia Instytutu. Dyplom mieli prawo otrzymać ci absolwenci Instytutu, którzy posiadając już świadectwo jego ukończenia dodatkowo wykazali się „dwuletnią samodzielną, twórczą pracą zawodową albo praktyką w jednej z gałęzi przemysłu artystycznego względnie dwuletnią praktyką i studiami w pracowni Instytutu pod kierunkiem nauczyciela”⁶⁶. Owe trzy lata specjalizacji były więc studiami na poziomie szkół wyższych. W zreorganizowanej szkole poszczególnymi wydziałami kierowali, powołani przez ministerstwo, następujący kierownicy: Wydział Ogólny – prof. H. Starzyński, Wydział Architektury Wnętrz – prof. inż. W. Krzyżanowski, Wydział Rzeźby Dekoracyjnej – prof. F. Kalfas, Wydział Grafiki Użytkowej prof. W. Chomicz, Wydział Malarstwa Dekoracyjnego – prof. H. Uziembło oraz prof. Zdzisław Gedliczka⁶⁷ – Wydział Tekstylny⁶⁸.

⁶⁵ J. Jeleniewska-Ślesińska, dz. cyt., s. 147.

⁶⁶ Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 kwietnia 1938 r. o organizacji Państwowego Instytutu Sztuk Plastycznych w Krakowie. Dz. Urz. MWRiOP 1938 nr 5 poz. 123 s. 170.

⁶⁷ Zdzisław Gedliczka (1888–1957), malarz, grafik, pedagog, w l. 1907–1912 studiował w krakowskiej ASP. W 1918 r. został nauczycielem w Żeńskiej Szkole Zawodowej w Krakowie, dzięki jego staraniom w 1929 r. ukazało się w Krakowie dwutomowe wydawnictwo *Koronki polskich szkół zawodowych i Hafty polskich szkół zawodowych*. Od 1926 r. uczył w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego, gdzie kierował Wydziałem Tekstylnym. Na tym stanowisku pozostawał również w okresie wojny (1939–1943). Po wojnie był profesorem w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych a następnie ASP (w l. 1950–1954 był tam dziekanem Wydziału Tekstylnego).

⁶⁸ *Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych...*, s. 8; J. Jeleniewska-Ślesińska, dz. cyt., s. 147.

Tabela 1. Tygodniowy rozkład zajęć Wydziału Specjalnego Grafiki 1938/1939⁶⁹

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	8:00-8:50	8:50-9:40	9:50-10:35	10:40-11:25	11:35-12:20	12:25-1:10	3:00-3:45	3:45-4:30	4:30-5:15	5:25-6:15	6:25-7:15	7:15-8:05
poniedziałek	1	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne	Studium natury martwej i żywej	Studium natury martwej i żywej	Studium natury martwej i żywej	Drukarstwo	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne			
	II	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne	Studium natury martwej i żywej	Studium natury martwej i żywej	Studium natury martwej i żywej	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne				
	III	Warsztaty graficzne	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne				
wtorek	1	Warsztaty graficzne	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne				
	II	Warsztaty graficzne	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne				
	III	Warsztaty graficzne	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne				
środa	1	Warsztaty graficzne	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne				
	II	Warsztaty graficzne	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne				
	III	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie				
czwartek	1	Warsztaty graficzne	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne				
	II	Warsztaty graficzne	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne				
	III	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie				
piątek	1	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Teoria technik reprodukcji	Drukarstwo				
	II	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Projekutowanie graficzne i drukarskie	Rozwój form plastycznych	Historia sztuki				
	III	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne	Warsztaty graficzne	Drukarstwo	Księgowość				
sobota	1	Technologia mat. graficznych										
	II	Korespondencja	Technologia mat. graficznych									
	III											

⁶⁹ Archiwum ASP Kraków teczka A 46. Tam też Wykaz absolwentów 1922–1938. Wykaz ten jest najprawdopodobniej niepełny, gdyż W. Ślesiński w rozdziale *Studenci* zamieszczonym w publikacji *Materiały do dziejów...* podaje informację, że wielu studentów ASP nie wymienionych w wykazie archiwalnym uczęszczało wcześniej do PSSZiPA, jak np. Antoni Boczulski (W. Ślesiński, *Studenci* s. 237).

Tabela 2. Tygodniowy rozkład zajęć Wydziału Specjalnego Rzeźby 1938/1939⁷⁰

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		8:00-8:50	8:50-9:40	9:45-10:30	10:45-11:35	11:35-12:20	12:25-1:10	1:10-2:00	3:00-3:45	3:50-4:35	4:35-5:20	5:20-6:15	6:15-7:00
poniedziałek	I	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty snycerskie		Warsztaty snycerskie			Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie		
	II	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty snycerskie		Warsztaty snycerskie			Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie		
	III	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty snycerskie		Warsztaty sztukatorskie			Materiały		Warsztaty sztukatorskie		
wtorek	I	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Rozwój form plastycznych		Warsztaty sztukatorskie		
	II	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Warsztaty kamieniarskie		Warsztaty kamieniarskie		
	III	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Warsztaty snycerskie		Warsztaty snycerskie		
środa	I	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Warsztaty snycerskie		Warsztaty snycerskie		
	II	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Warsztaty snycerskie		Warsztaty snycerskie		
	III	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Warsztaty snycerskie		Warsztaty snycerskie		
czwartek	I	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Warsztaty snycerskie		Warsztaty snycerskie		
	II	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Technologia budowlana		Perspektywa		
	III	Studium natury i kompozycja dekoracyjna		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Księgowość		Historia sztuki		
piątek	I	St. natury i komp. dekor.		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie		
	II	St. natury i komp. dekor.		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie		
	III	St. natury i komp. dekor.		Warsztaty sztukatorskie		Warsztaty sztukatorskie			Warsztaty kamieniarskie		Warsztaty kamieniarskie		
sobota	I	Warsztaty snycerskie		Kompozycja litericzna		Warsztaty snycerskie			Warsztaty snycerskie		Warsztaty snycerskie		
	II	Warsztaty snycerskie		Kompozycja litericzna		Warsztaty snycerskie			Warsztaty snycerskie		Warsztaty snycerskie		
	III												

⁷⁰ Archiwum ASP Kraków,teczka A 46.

Tabela 3. Tygodniowy rozkład zajęć Wydziału Specjalnego Malarstwa Dekoracyjnego 1938/1939⁷¹

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
poniedziałek	8:00-8:45	8:50-9:35	9:45-10:30	10:45-11:35	11:35-12:20	12:25-1:10		14:15-15:00	15:00-15:45	15:45-16:30	16:30-17:15	17:15-18:00	
	I	Warsztaty malarские								Warsztaty malarские			
	II	Warsztaty malarские								Warsztaty malarские			
wtorek	III	Warsztaty malarские								Warsztaty malarские			
	I	Studium aktu i Projektowanie								Warsztaty malarские			
	II	Studium aktu i Projektowanie								Warsztaty malarские			
środa	III	Studium aktu i Projektowanie								Warsztaty malarские			
	I	Studium aktu i Projektowanie								Warsztaty malarские			
	II	Studium aktu i Projektowanie								Warsztaty malarские			
czwartek	III	Studium aktu i Projektowanie								Warsztaty malarские			
	I	Studium aktu i Projektowanie							Warszt. mal.		Perspektywa		
	II	Studium aktu i Projektowanie							Warszt. mal.		Technologia malarstwa		
piątek	III	Studium aktu i Projektowanie							Warszt. mal.		Technologia malarstwa		Warszt. mal. do 18:45
	I	Studium aktu i Projektowanie									Historia sztuki		
	II	Studium aktu i Projektowanie									Rozwój form plastycznych		
sobota	III	Studium aktu i Projektowanie									Księgowość		
	I	Materiały											
	II	Koresp. przem.-handlowa		Kompozycja liter-nicza									
III													

rozprawy
– artykuły

⁷¹ Tamże.

OKRES WOJENNY

Po wybuchu wojny i rozpoczęciu okupacji, na tajne zarządzenie władz polskich, nauka – w zmienionych warunkach – została podjęta od 1 października 1939 roku. Z powodu zajęcia przez okupanta głównego budynku szkolnego przy al. Mickiewicza 5, cały Instytut funkcjonował w budynku filii przy ul. Wenecja 2 i w tym okresie był jeszcze realizowany pełny program studiów. Szkoła wówczas nosiła dwujęzyczną nazwę: „Kunstgewerbeschule in Krakau – Instytut Sztuk Plastycznych w Krakowie”. Funkcję dyrektora sprawował nadal prof. W. Zarzycki a kadre w większości stanowili przedwojenni nauczyciele szkoły. System nauki nadal oparty był na przedwojennym programie kształcenia, gdzie pierwsze dwa lata uczeń poświęcał studiowaniu na wydziale ogólnym, trzy następne – na wybranym wydziale specjalnym. Plan nauki na obu kursach Wydziału Ogólnego przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 4. Plan nauki na rok szkolny 1940/1941. Wydział Ogólny Kurs I

Lp.	Nazwa przedmiotu lub czynności	Nauczyciel/instruktor/ asystent	Godzin tygodniowo	
			Oddział	
			A	B
1.	Kompozycja plastyczna brył i płaszczyzn	H. Starzyński naucz.	10	10
2.	Studium natury rysunkowej, malarskiej i rzeźbiarskiej	L. Wojtyczko 18 godz. F. Kalfas + Gazda 6 godz.	12	12
3.	Modelowanie i ćwiczenia sztukatorskie	F. Kalfas + Gazda instr.	6	6
4.	Liternictwo	H. Starzyński naucz.	2	2
5.	Ćwiczenia warsztatowe stolarskie	J. Adamik instr.	4	4
6.	Geometria	W. Rzegociński naucz. (3) W. Krzyżanowski naucz. (3) J. Budziło asyst. (6)	3	3
7.	Przegląd sztuki powszechnej	S. Jakubowski naucz. J. Budziło asyst.	2	2
8.	Religia i liturgia	Ks. R. Rosner naucz.	2	2
9.	Przegląd kultury europejskiej	W. Skoczylas naucz.	2	2
10.	Korespondencja zawodowa	J. Turek naucz.	1	1
		Razem godzin	44	44

*Godziny podane w nawiasach wspólnie z innymi wydziałami.
Archiwum ASP Kraków,teczka A 357

Tabela 5. Plan nauki na rok szkolny 1940/1941. Wydział Ogólny kurs II

Lp.	Nazwa przedmiotu lub czynności	Nauczyciel/instruktor/ asystent	Liczba godzin tyg.	
			Oddział	
			A	B
1.	Studium natury II	A. Terlecki naucz. 8 godz. K. Ostrowski asyst. 16 godz.	12	12
2.	Kompozycja plastyczna II (bryły i płaszczyzny)	S. Kucharski naucz. K. Piętko naucz.	10	10
3.	Liternictwo II	S. Kucharski naucz. K. Piętko naucz.	2	2
4.	Anatomia	W. Rzegociński naucz.	2	2
5.	Perspektywa	W. Rzegociński naucz.	2	2
6.	Ćwiczenia warsztatowe: malarskie tkackie ręczne tkackie czółenkowe	W. Cholewiński A. Wiśniewska D. Etgens	4	4 4
7.	Przegląd sztuki powszechnej i polskiej	S. Jakubowski naucz. J. Budziło asyst.	2	2
8.	Chemia ogólna	L. Staronka naucz.	2	2
9.	Przegląd kultury europejskiej	W. Skoczylas	2	2
10.	Ikografia i symbolika	Ks. Rosner	2	2
		Razem	44	44

Archiwum ASP Kraków, teczka A 357

Ze względu na trudne warunki lokalowe i organizacyjne nie wszystkie wydziały specjalne zostały uruchomione w 1939 czy 1940 roku. Oprócz 2-letniego Wydziału Ogólnego funkcjonowały wydziały malarstwa dekoracyjnego, architektury wnętrz, grafiki i tekstylny. Plany nauki na rok 1940/1941 prezentują poniższe tablice.

Zorganizowano ponadto tajny komplet nauczania dla studentów niemogących uczęszczać do szkoły jawnie. W 1940 roku Instytut Sztuk Plastycznych, na skutek zarządzeń niemieckich władz szkolnych, został przymusowo przeniesiony do gmachu zamkniętej wcześniej Akademii Sztuk Pięknych przy pl. Matejki 13 i na tej bazie utworzono Państwową Szkołę Przemysłu Artystycznego (Staatliche Kunstgewerbeschule), przemianowaną w ostatnim roku działalności na Państwową Szkołę Rzemiosła i Przemysłu Artystycznego (Staatliche Handwerker und Kunstgewerbeschule). Po przeniesieniu do budynku ASP szkołą kierował Fryderyk Pautsch, profesor ASP i jej dwukrotny rektor w okresie międzywojennym. Od marca 1941 dyrektorem został mianowany rzeźbiarz Wilhelm Heerde, SA-Brigadeführer. Grono nauczycielskie tej szkoły zostało utworzone zarówno z profesorów ASP jak i PISP.

Tabela 6. Plan nauki na rok szkolny 1940/1941. Wydział Architektury Wnętrz i Sprzętarstwa

Lp.	Nazwa przedmiotu lub czynności	Nauczyciel/instruktor/ asystent	II	IV	V
			Rok nauki Kurs		
			I	II	III
1.	Studium natury	S. Kucharski naucz.	6	6	6
2.	Projektowanie wnętrz	W. Krzyżanowski naucz. J. Budziło asyst. (6)	8	8	8
3.	Projektowanie sprzętów	S. Kucharski naucz. J. Adamik instr. (6)	6	6	6
4.	Warsztaty: stolarskie tkackie ręczne i czółenkowe malarskie sztukatorskie	S. Kucharski naucz. (2) J. Adamik instr. A. Wiśniewska instr. D. Etgens instr. (3) W. Cholewiński instr. J. Gazda instr.	13	12 3	12 3 3
5.	Kompozycja liternicza	H. Starzyński naucz.	2	2	2
6.	Pespektywa malarska	W. Krzyżanowski naucz. J. Budziło asyst. (2)	2	2	2
7.	Zagadnienia budowlane	W. Krzyżanowski	2	2	
8.	Historia sztuki	J. Kwiatkowski naucz.	2		
9.	Nauka o materiałach	W. Staronka naucz.	2		
10.	Nauki przemysłowo-handlowe	J. Turek	1		
11.	Rozwój form plastycznych	W. Krzyżanowski naucz. J. Budziło asyst. (2)		2	
12.	Technologia materiałów budowlanych	L. Staronka naucz.		2	
13.	Zagadnienia plastyczne reklamy	S. Kucharski naucz.			2
14.	Księgowość i kalkulacja	J. Turek naucz.			2
		Razem godzin	44	45	46

*Godziny podane w nawiasach wspólnie z innymi wydziałami.
Archiwum ASP Kraków,teczka A 357

Tabela 7. Plan nauki na rok szkolny 1940/1941. Wydział Specjalny Włókienniczy

Lp.	Nazwa przedmiotu lub czynności	Nauczyciel/instruktor/ asystent	II	IV	V
			Rok nauki Kurs		
			I	II	III
1.	Studium natury	Z. Gedliczka naucz. D. Etgens instr. (2)	6	6	6
2.	Projektowanie tkactwa cząłenkowego	D. Etgens instr. Z. Gedliczka naucz.	4	4	4
3.	Projektowanie tkactwa ręcznego	A. Wiśniewska instr. W. Zarzycki naucz.	4	4	4
4.	Projektowanie haftu i koronek	J. Stadtmullerowa instr. Z. Gedliczka naucz.	5	4	4
5.	Projektowanie włókiennicze	J. Stadtmullerowa instr. Z. Gedliczka	3	3	3
6.	Warsztaty tkactwa cząłenkowego	D. Etgens instr. Z. Gedliczka naucz. (2)	4	4	4
7.	Warsztaty tkactwa ręcznego	A. Wiśniewska instr.	5	5	4
8.	Pracownia haftu i koronek	J. Stadtmullerowa instr.	3	3	4
9.	Pracownia włókiennicza	J. Stadtmullerowa instr. D. Etgens instr. (3)	3	3	3
10.	Historia sztuki	J. Kwiatkowski naucz.	2		
11.	Nauka o materiałach	L. Staronka naucz.	2		
12.	Nauki przemysłowo- handlowe	J. Turek naucz.	1		
13.	Kompozycja liternicza	H. Starzyński naucz.	2	2	
14.	Rozwój form plastycznych	W. Krzyżanowski naucz. J. Budziło asyst. (2)		2	
15.	Ćwiczenia farbiarskie	W. Zarzycki naucz. A. Wiśniewska instr.		4	
16.	Ćwiczenia druków włókienniczych	Z. Gedliczka naucz. D. Etgens instr.			4
17.	Kostiumologia	J. Kwiatkowski naucz.			2
18.	Księgowość i kalkulacja	J. Turek naucz.			2
		Razem godzin	44	44	44

*Godziny podane w nawiasach wspólnie z innymi wydziałami.
Archiwum ASP Kraków,teczka A 357

Tabela 8. Plan nauki na rok szkolny 1940/1941. Wydział Specjalny Grafiki

Lp.	Nazwa przedmiotu lub czynności	Nauczyciel/instruktor/asystent	III	IV	V
			Rok nauki Kurs		
			I	II	III
1.	Studium natury martwej i żywej i aktu	W. Chomicz naucz.	10	10	10
2.	Projektowanie graficzne i drukarskie	W. Chomicz naucz. Ostrowski asyst. (10)	10	10	10
3.	Warsztaty graficzne i drukarskie	W. Chomicz naucz. (2+2) R. Saniogórski instr. (16+16)	15	16	16
4.	Kompozycja liternicza	W. Chomicz naucz.	2	2	2
5.	Zagadnienia plastyczne reklamy	S. Kucharski naucz.	2	2	2
6.	Historia sztuki	J. Kwiatkowski naucz.	2		
7.	Nauka o materiałach	L. Staronka naucz.	2		
8.	Nauki przemysłowo-handlowe	J. Turek naucz.	1		
9.	Technologia materiałów graficznych	W. Staronka naucz.		2	
10.	Rozwój form plastycznych	W. Krzyżanowski naucz. J. Budziło asyst. (2)		2	
11.	Teoria technik reprodukcyjnych	W. Chomicz naucz.			2
12.	Księgowość i kalkulacja	J. Turek naucz.			2
13.	Kostiumologia	J. Kwiatkowski naucz.			2
		Razem godzin	44	44	46

*Godziny podane w nawiasach wspólnie z innymi wydziałami.
Archiwum ASP Kraków,teczka A 357

Dało to młodzieży, zarówno ASP jak i PISP, możliwość kontynuowania studiów oraz pewnej ochrony przed terrorem okupanta. Przeniesienie szkoły do przestronnego gmachu ASP spowodowało, że na rok szkolny 1940/1941 przyjęto na wydział ogólny rekordową liczbę 112 słuchaczy, których władze szkoły zmuszone były podzielić na kurs A i B. W latach 1941/1942 i 1942/1943 przyjęto na wydział ogólny odpowiednio 75 i 86 słuchaczy⁷². Funkcjonujący przed wojną w ramach Instytutu Sztuk Plastycznych 3-letni kurs rzeźby dekoracyjnej nie został automatycznie odtworzony czy to w 1939 roku, gdy siedziba szkoły mieściła się na ul. Wenecja 2, czy to po przeniesieniu

⁷² A. Kilijańska, dz. cyt., s. 53.

Tabela 9. Plan nauki na rok szkolny 1940/1941. Wydział Specjalny Malarstwa Dekoracyjnego

Lp.	Nazwa przedmiotu lub czynności	Nauczyciel/instruktor/ asystent	III	IV	V
			Rok nauki Kurs		
			I	II	III
1.	Studium natury martwej i żywej i aktu	A. Terlecki naucz.	12	12	12
2.	Projektowanie malarstwa ściennego	K. Piętka naucz.	10	10	10
3.	Projektowanie witrażu				
4.	Warsztaty malarskie	W. Cholewiński instr.	15	16	16
5.	Kompozycja litericzna	H. Starzyński naucz.	2	2	
6.	Historia sztuki	J. Kwiatkowski naucz.	2		
7.	Nauka o materiałach	L. Staronka naucz.	2		
8.	Nauki przemysłowo-handlowe	J. Turek	1		
9.	Rozwój form plastycznych	W. Krzyżanowski naucz. J. Budziło asyst. (2)		2	
10.	Technologia malarska	W. Zarzycki naucz. W. Cholewiński instr. (4)		2	2
11.	Perspektywa malarska	J. Budziło asyst.			2
12.	Księgowość i kalkulacja	J. Turek naucz.			2
13.	Kostiumologia	J. Kwiatkowski naucz.			2
		Razem godzin	44	44	46

*Godziny podane w nawiasach wspólnie z innymi wydziałami.
Archiwum ASP Kraków, teczka A 357

w 1940 roku do gmachu ASP. Przyczyną był brak uczniów zainteresowanych kontynuacją nauki na tej specjalizacji. Dopiero jesienią 1940 roku powstał niewielki, trzyosobowy wydział rzeźby, prowadzony przez F. Kalfasa⁷³. W roku 1941/1942 funkcjonował już osobno Wydział Rzeźby w drewnie i Wydział Rzeźby w metalu⁷⁴. Kierownikiem Wydziału Rzeźby w drewnie został pochodzący z Wrocławia rzeźbiarz niemiecki, prof. Robert Bednorz. W roku szkolnym 1941/1942 z wydziału rzeźby wyodrębniono Wydział Metalowy, stworzony i prowadzony od początku przez inż. Ottona von Beckmanna⁷⁵.

⁷³ Tamże, s. 59.

⁷⁴ Tamże, s. 89.

⁷⁵ Tamże, s. 59–60.

W roku 1941/1942 utworzono też w Kunstgewerbeschule wydział ceramiczny kierowany przez Tadeusza Szafrana. Wraz z instruktorem Antonim Zmazą prowadził on zajęcia z wszystkich przedmiotów specjalistycznych takich jak technologia ceramiczna, ćwiczenia z modelowania czy warsztaty ceramiczne. Ponadto zajęcia z projektowania i malowania oraz ornamentyki ceramicznej prowadził F. Kalfas, ze studium natury – A. Terlecki, a geometrii i perspektywy – J. Budziło⁷⁶. Franciszek Bunsch⁷⁷, ówczesny uczeń szkoły, tak opisywał ją w swoich wspomnieniach:

W szkole będącej jakimś pomieszaniem szkoły średniej i wyższej, i to pod każdym względem, zespół pedagogów tworzyli profesorowie Akademii (m.in. Fryderyk Pautsch, Stanisław Kamocki, Ignacy Pieńkowski, Władysław Jarocki, Jan Hopliński, Andrzej Jurkiewicz⁷⁸, Józef Mehoffer prowadził kompozycję witrażu), Instytutu Sztuk Plastycznych (m.in. Witold Chomicz, H. Starzyński, Franciszek Kalfas, Stanisław Jakubowski⁷⁹), nauczyciele z innych szkół (Alfred Terlecki, Stanisław Kuglin z Poznania), dwóch lub trzech Niemców (m.in. dyrektor Heerde) i jeden volksdeutsch (Sanigórski). Podobnie zróżnicowane było środowisko studenckie, które tworzyli zarówno przedwojenni studenci Akademii i innych szkół wyższych, jak i ci najmłodsi, po jednej czy dwu klasach gimnazjum, a także tylko po szkole powszechnej⁸⁰.

Szkoła miała liczne, doborowe grono nauczycielskie jak i dużą liczbę studentów jednak opór wobec zarządzeń niemieckich doprowadził do wielu rewizji i aresztowań a w końcu do zamknięcia szkoły z dniem 31 marca 1943 roku⁸¹.

⁷⁶ Tamże, s. 58.

⁷⁷ Franciszek Bunsch (ur. 1926), grafik, ilustrator, autor wielu prac teoretycznych z zakresu sztuki graficznej, absolwent ASP w Krakowie, profesor tamże, kierownik pracowni drzeworytu, w l. 1972–1975 i 1984–1987 prorektor ASP.

⁷⁸ Andrzej Jurkiewicz (1907–1967), malarz i grafik, tworzył głównie akwaforty (cykl o tematyce sportowej, I nagroda w Konkursie Olimpijskim w Londynie, 1948), także miedzioryty, drzeworyty, litografie; zajmował się grafiką użytkową (projekty okładek, ilustracje, ekslibrisy). Praca dydaktyczna w ASP w Krakowie (1932–1939 i 1946–1962), od 1963 prof. ASP w Warszawie; autor *Podręcznika metod grafiki artystycznej* (1938–1939). W latach trzydziestych był członkiem Towarzystwa Artystów Plastyków „Sztuka”. Początkowo znany był z rysunków humorystycznych, później w jego malarstwie pojawia się styl postimpresjonistyczny, a w końcu formy abstrakcyjne. Był żonaty z malarką Hanną Pachniewską.

⁷⁹ Stanisław Jakubowski (1885–1964), malarz, grafik, absolwent ASP w Krakowie, uczeń T. Axentowicza i Wyczółkowskiego; profesor gimnazjalny. W czasie wojny zatrudniony w Kunstgewerbeschule a później w PWSSP.

⁸⁰ F. Bunsch, *Pogmatwane początki [w:] Wspominając Akademię. Napisane, wystuchane, zapisane. 1920–1950*, autorzy i rozmówcy P. Taranczewski [i in.], Kraków 2017, s. 364.

⁸¹ *Wyższa Szkoła Sztuk...*, s. 8; A. Kilijańska, dz. cyt., s. 49.

OKRES POWOJENNY

Szkoła reaktywowana w lutym 1945 roku jako PISP, przejściowo mieściła się przy ul. Krowoderskiej 5 a następnie przy ul. Humberta 3, a jej wykładowcy starali się realizować program nauki dla II półrocza roku szkolnego 1944/1945 na poszczególnych wydziałach specjalnych zgodnie z programem przedwojennym. Zaczęły funkcjonować: Wydział Architektury Wnętrz początkowo pod kierownictwem prof. W. Krzyżanowskiego, a od 1946 roku – prof. Budziły, Wydział Malarstwa Dekoracyjnego pod kierunkiem prof. H. Uziembły a następnie prof. Fr. Walczowskiego⁸², Wydział Poligraficzny zawiadywany przez prof. W. Chomicza, Wydział Rzeźby Dekoracyjnej kierowany przez Fr. Kalfasa oraz Wydział Tekstylny z kierownikiem, prof. Z. Gedliczką⁸³.

Byt szkoły nie był jednak ustabilizowany. W piśmie z 29 września 1945 roku do Ministerstwa Kultury i Sztuki pisał W. Zarzycki, że dyrekcja nie wie, na jakich warunkach przyjmować kandydatów do szkoły, bo nie wiadomo, jaki jest jej charakter, szkoły wyższej czy średniej kontynuując dalej:

Jakie widoki na przyszłość ma młodzież kończąca Instytut i jakie należy wydawać jej dyplomy ponieważ rozporządzenia wykonawcze do par. 35 Statutu, opracowane wprawdzie jeszcze w r. 1938 z powodu wybuchu wojny nie weszły w życie. Instytut nasz przeszedł w latach 1938–1939 na skutek zarządzeń Ministra WRiOP gruntowną reorganizację, otrzymał statut i programy nauki, został podniesiony do uczelni wyższej nieakademickiej, lecz bez konkretnych zarządzeń, na co było brak czasu, dlatego ustalenie charakteru tej uczelni szczególnie w obecnej chwili wymaga szybkiego i definitywnego załatwienia tej sprawy jako naglej, tak dla dobra młodzieży, jak i Grona, które ponosi wiele trudów i wysiłku, by uczelnie tę podnieść do wysokiego poziomu⁸⁴.

Dalej informował Zarzycki ministerstwo, że nauczycielom Instytutu, których uposażenia są bardzo niskie, nie wypłacono dwumiesięcznego zasiłku a z braku rozstrzygnięcia czy szkoła ta podlega ministerstwu czy kuratorium,

⁸² Franciszek Walczowski (1902–1983), artysta malarz, konserwator obiektów sakralnych, projektant sztuki użytkowej, absolwent Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Krakowie z 1926 r., absolwent Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie. Wykładał na wyższych uczelniach artystycznych w Łodzi i Krakowie, m.in. w WSSP. Autor utworów o początkach polskiej obrzędowości, mitologii. Znamca teatru Stanisława Wyspiańskiego i Wawelu – Akropolis. Po wojnie był scenografem w Teatrze Rapsodycznym M. Kotlarczyka. Od 1950 r. kierował II Katedrą Tkaniny Artystycznej w krakowskiej ASP.

⁸³ *Wyższa Szkoła Sztuk...*, s. 9.

⁸⁴ Archiwum ASP Kraków,teczka A 282, pismo W. Zarzyckiego do MKiS z 29 IX 1945.

to ostatnie wstrzymało wypłatę pensji z dniem 30 czerwca 1945 roku. Ponadto dyrekcja szkoły nie wiedziała, jakiego typu legitymacje wydawać słuchaczom, dla których to jest ważne ze względu na zniżki na bilety kolejowe i karty żywnościowe⁸⁵. Sprawa uregulowania statusu szkoły jako wyższej nieakademickiej ciągnęła się przez wiele miesięcy. 18 lutego 1946 roku W. Zarzycki ponownie pisał w tej sprawie do Departamentu Plastyki Ministerstwa Kultury i Sztuki argumentując: „Wskutek jednak przewleknięcia się sprawy ustalenia typu i uprawnień Instytutu zaczyna się odpływ już uczęszczających studentów na studia pokrewne do uczelni wyższych np. na Uniwersytet /Historia sztuki/, Politechnikę /Architektura/ i Akademię Sztuk Pięknych. Uzyskują tam bowiem oni pełne uprawnienia akademickie i wszystkie stąd płynące korzyści jak: stypendia, bursy, stołówki, przydziały itp., co dzisiaj odgrywa tak dużą rolę”⁸⁶. Dla lepszego zobrazowania wachlarza przedmiotów będących w programie studiów na poszczególnych wydziałach specjalnych i liczby poświęcanych im godzin tygodniowo przedstawiono poniżej tygodniowe rozkłady zajęć⁸⁷ (tabele 10-13).

Redakcja „Przeglądu Artystycznego” tak charakteryzowała ówczesne położenie szkoły: „Państwowy Instytut Sztuk Plastycznych w Krakowie jest jedyną wyższą uczelnią na terenie Krakowa, mającą na celu przygotowanie artystyczne i techniczne pracowników przemysłu i rękodzieła, a przez to podniesienie poziomu artystycznego polskiego przemysłu i rzemiosła. [...] w tej chwili normalną pracę utrudnia fakt, że Wydział Szkolny Departamentu Plastyki przy Ministerstwie Kultury i Sztuki dotychczas nie sprecyzował i nie nadał charakteru ustawowego uprawnieniom uczelni”⁸⁸. Tymczasem w maju 1946 roku, na podstawie Zarządzenia Ministra Kultury i Sztuki, Państwowy Instytut Sztuk Plastycznych w Krakowie zostaje przekształcony w Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych z dwuletnim programem nauczania i Państwową Wyższą Szkołę Sztuk Plastycznych (PWSSP) z pięcioletnim programem studiów⁸⁹. Jeszcze w 1946 roku skład grona pedagogicznego

⁸⁵ Tamże.

⁸⁶ Tamże, pismo W. Zarzyckiego do MKiS z 18 II 1946.

⁸⁷ W Archiwum ASP nie odnaleziono programu nauki dla Wydziału Rzeźby Dekoracyjnej.

⁸⁸ *Szkolnictwo artystyczne*, „Przegląd Artystyczny” R. 1: 1946, nr 5 (maj) s. 10.

⁸⁹ Zarządzenie z 30 maja 1946 r. o reorganizacji Państwowego Instytutu Sztuk Plastycznych w Krakowie oraz w Poznaniu. Dz. Urz. Min. Kultury 1946 nr 2 poz. 27 i 28; M. Lasak-Stępień, dz. cyt., s. 25. Pewien brak znajomości historii tej szkoły przebiega choćby w marginalnej wprowadzie, ale – wydaje się – istotnej kwestii braku rozróżnienia między powstaniem a przekształceniem uczelni, choćby w publikacji A. Szczerskiego, *Sztuka projektowania. Z historii Wydziału Form Przemysłowych ASPw Krakowie 1964–2014* (Kraków 2014), gdzie autor stwierdza „W konsekwencji w 1950 roku ASP w Krakowie połączono z założoną po wojnie, w 1946 roku, Wyższą Szkołą Sztuk Plastycznych, gdzie nauczano dyscyplin tzw. sztuki użytkowej. Wtedy to po raz pierwszy wśród wykładowców i studentów Akademii pojawili się m.in. Zbigniew Chudzikiewicz i Andrzej Pawłowski [...]”.

Tabela 10. Tygodniowy rozkład zajęć Wydziału Poligraficznego 1946/1947

	8:00-8:45	8:45-9:30	9:40-10:25	10:25-11:10	11:20-12:05	12:05-12:50	12:50-13:45	15:00-15:45	15:45-16:30	16:35-17:20	17:20-18:05	18:10-18:55	18:55-19:40
poniedziałek	I	Kompozycja plastyczna						Anatomia			Ćwiczenia reklamy plastycznej		
	II	Nauka o materiałach	Studium natury do technik graficznych					Ćwiczenia intrologatorskie					
	III		Studium natury do technik graficznych					Technologia materiałów graficznych			Ćwiczenia reklamy plastycznej		
wtorek	I	Studium natury ogólne											
	II	Projektowanie graficzne									Ćwiczenia warsztatowe druku wypukłego		
	III	Ćwiczenia warsztatowe druku płaskiego											
środa	I	Geometria	Studium natury ogólne										
	II	Ćwiczenia warsztatowe druku płaskiego											
	III	Projektowanie graficzne											
czwartek	I	Projektowanie graficzne											
	II	Nauka o materiałach	Ćwiczenia warsztatowe do druku wklęsłego										
	III		Ćwiczenia warsztatowe do druku wklęsłego										
piątek	I	Ćwiczenia warsztatowe do druku płaskiego											
	II	Studium natury ogólne											
	III	Studium natury ogólne											
sobota	I		Ćwiczenia warsztatowe do druku wklęsłego										
	II		Projektowanie graficzne										
	III		Projektowanie graficzne										

Tabela 11. Tygodniowy rozkład zajęć Wydziału Malarstwa Dekoracyjnego 1946/1947

	8:00-8:45	8:45-9:30	9:40-10:25	10:25-11:10	11:20-12:05	12:05-12:50		14:00-15:00	15:00-15:45	15:45-16:30	16:35-17:20	17:20-18:05	18:05-18:50
ponie- dzia- tek	I	Historia malar. kościelnego	Studium natury						Anatomia				
	II		Warsztaty malarskie						Perspektywa			Rysunek wieczorny	
	III												
wtorek	I	Projektowanie malarskie							Literatwo				Rysunek wieczorny
	II		Studium natury										
	III												
środa	I	Geometria i rys. tech.	Warsztaty malarskie						Projektowanie malarskie				
	II	Studium natury rysunkowe i malarskie							Warsztaty malarskie				
	III												
czwar- tek	I	Studium natury rysunkowe i malarskie							Historia sztuki		Przegląd form ma- larskich		
	II	Projektowanie malarskie						Rysunek anatomiczny					
	III												
piątek	I	Kompozycja brył i płaszczyzn						Anatomia	Warsztaty malarskie				
	II	Chemia malarska	Projektowanie malarskie						Kostiumologia		Historia sztuki		
	III												
sobota	I	Historia kultury											
	II												
	III												

Archiwum ASP Kraków,teczka A 100

Tabela 12. Tygodniowy rozkład zajęć Wydziału Architektury Wnętrz 1946/1947

		8:00-8:45	8:45-9:30	9:40-10:25	10:25-11:10	11:20-12:05	12:05-12:50	12:50-13:35		15:00-15:45	15:45-16:30	16:35-17:20	17:20-18:05	18:05-18:50
ponie- dzia- łek	I	Studium natury			Pracownia stolarska			Anatomia	Perspektywa ogólna			Akt wieczorny		
	II	Rzeźba i pracownia sztukatorska			Studium natury									
	III													
wto- rek	I	Budownictwo projektowanie			Pracownia stolarska				Fizyka	Rozwój form arch.		Akt wieczorny		
	II	Studium natury												
	III							Historia sztuki						
środa	I	Geometria i rys. tech.	Pracownia stolarska		Maszynoznawstwo						Matema- tyka	Akt wieczorny		
	II	Projektowanie wnętrz							Matema- tyka					
	III													
czwar- tek	I	Projektowanie wnętrz		Studium natury					Historia sztuki		Historia sztuki			
	II	Budownictwo projektowanie						Projektowanie wnętrz						
	III								Projektowanie wnętrz					
piątek	I	Pracownia tkacka		Projektowanie wnętrz				Anatomia	Fizyka	Matema- tyka	Matema- tyka	Historia kultury powsz. (do 1915)		
	II	Pracownia stolarska												
	III									Budownictwo projektowanie				
sobota	I	Historia kultury powsz.	Ustroje budowlane		Liternictwo									
	II	Technologia materia- łów bud.	Liternictwo		Ustroje budowlane									
	III						Perspektywa arch.							

Tabela 13. Tygodniowy rozkład zajęć Wydziału Włókienniczego 1946/1947

		8:00-8:45	8:45-9:30	9:40-10:25	10:25-11:10	11:20-12:05	12:05-12:50		15:00-15:45	15:45-16:30	16:35-17:20	17:20-18:05	18:05-18:50
ponie- dzia- łek	I			Projekt i Pracownia haftów				Anatomia			Rozwój form arch.		
	II			Warsztaty tkactwa czółenkowego					Perspektywa			Akt wieczorny	
	III T			Projektowanie tkactwa ręcznego								Akt wieczorny	
	III H			Projektowanie koronek								Akt wieczorny	
wto- rek	I			Studium natury						Pracownia włókiennicza			
	II			Projektowanie tkactwa czółenkowego								Akt wieczorny	
	III T			Projektowanie tkactwa czółenkowego					Historia sztuki			Akt wieczorny	
	III H			Pracownia haftów					Historia sztuki			Akt wieczorny	
środa	I		Geometria		Studium natury						Historia sztuki		Historia kultury (do 19:15)
	II		Projektowanie i Pracownia włókiennicza							Pracownia koronek			
	III T		Warsztaty tkactwa czółenkowego							Warsztaty tkactwa ręcznego			
	III H		Projektowanie haftów							Pracownia koronek			
czwar- tek	I		Projektowanie tkactwa ręcznego						Kom- pozycja liternicza			Akt wieczorny	
	II	Nauka o splotach		Studium natury							Kompozycja liternicza		
	III T	Nauka o splotach		Studium natury					Warsztaty tkactwa czółenkowego			Akt wieczorny	
	III H	Historia haftów		Studium natury					Pracownia haftów			Akt wieczorny	
piątek	I		Warsztaty tkactwa ręcznego					Anatomia				Akt wieczorny	
	II	Przegląd technik		Studium natury							Historia sztuki		Historia kultury (do 19:15)
	III T			Studium natury						Kostiumologia	Nauka kroju		
	III H	Przegląd technik		Studium natury						Kostiumologia	Nauka kroju		
sobota	I		Kompozycja brył i płaszczyzn										
	II	Projektowanie i Pracownia włókiennicza		Projektowanie koronek									
	III T	Warsztaty tkactwa ręcznego											
	III H		Pracownia koronek										

Archiwum ASP Kraków,teczka A 100

został uzupełniony o prof. Zbigniewa Chudzikiewicza⁹⁰, St. Gałkowskiego, T. Szczerbińskiego. Z kolei 29 listopada 1946 roku Ministerstwo wydało rozporządzenie w sprawie ustroju szkolnictwa artystycznego plastyki. Szkoły plastyczne podzielono na akademickie i nieakademickie. Do tych ostatnich zaliczono wyższe szkoły sztuk plastycznych powstałe na bazie przedwojennych instytutów sztuk plastycznych, m.in. PWSSP w Krakowie⁹¹. W roku 1945/1946 szkoła liczyła 90 słuchaczy, a w roku 1946/1947 już 155⁹². Z inicjatywy Departamentu Szkolnictwa Ministerstwa Kultury i Sztuki przy okazji reorganizacji szkoły zlikwidowano Wydział Specjalny Malarstwa Dekoracyjnego i Wydział Rzeźby Dekoracyjnej i od roku 1947/1948 zaczęło funkcjonować Studium Konserwacji Malarstwa i Rzeźby⁹³ (od roku 1949/1950 Wydział Konserwacji) pod kierunkiem W. Zarzyckiego. Oprócz Zarzyckiego zajęcia prowadzili tam m.in.: F. Kalfas, W. Cholewiński, Włodzimierz Sawulak⁹⁴, A. Terlecki, Jacek Puget⁹⁵, S. Jakubowski, Józef

⁹⁰ Zbigniew Chudzikiewicz (1909–1991), architekt, absolwent Politechniki Lwowskiej z 1937 r. W 1938 r. pracował przy budowie kolejki linowej na Gubałówkę. Pracę pedagogiczną rozpoczął w 1946 r. w PWSSP w Krakowie i na zlecenie dyrektora Departamentu Szkolnictwa Artystycznego w Ministerstwie Kultury i Sztuki zajął się reorganizacją Wydziału Architektury Wnętrz przy okazji wprowadzając do jego programu przedmiot o nazwie plastyka przemysłowa. Jest to o tyle ważne, że wraz z wprowadzeniem tego przedmiotu do programu studiów w polskim wyższym szkolnictwie artystycznym pojawiła się po raz pierwszy problematyka designu. Po połączeniu PWSSP z ASP pozostał na uczelni. W 1963 r. jako prorektor krakowskiej ASP przedstawił na forum Rady Wyższego Szkolnictwa Artystycznego projekt utworzenia Wydziału Form Przemysłowych w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Uważany jest za prekursora ergonomii, a głównym przedmiotem jego zainteresowań było zawsze projektowanie narzędzi i maszyn oraz organizacja stanowiska pracy.

⁹¹ Dz. Urz. Min. Kultury 1946 nr 5 poz. 2; M. Lasak-Stępień, dz. cyt., s. 25.

⁹² Archiwum ASP,teczka A 125 zestawienia liczby absolwentów.

⁹³ M. Lasak-Stępień, dz. cyt., s. 27, *200 lat Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 1818–2018*, T. 2, A. Organisty i in., Kraków 2020, s. 540. W tej drugiej pozycji piśmienniczej jest mowa o Studium Konserwacji Malarstwa a w materiałach archiwalnych występuje również nazwa Studium Konserwacji Zabytków Dzieł Sztuki.

⁹⁴ Włodzimierz Sawulak (1906–1980), studiował w ASP w Krakowie m.in. u W. Jarockiego, T. Axentowicza, F. Pautscha i S. Kamockiego. W 1946 r. został profesorem WSSP, a od 1950 r. – Akademii Sztuk Plastycznych. Jego uczniami byli m.in. K. Kiwerski, Z.M. Maciejewski. Tematem jego prac były martwe natury, portrety i kompozycje figuralne.

⁹⁵ Jacek Puget (1904–1977) – rzeźbiarz, syn rzeźbiarza Ludwika Pugeta. Absolwent ASP w Krakowie, uczeń X. Dunikowskiego. Od 1923 r. uczeń Émile-Antoine Bourdelle. Działalność pedagogiczną podjął w 1947 r. jako wykładowca w WSSP. Od 1950 r. zastępca profesora, a następnie profesor ASP w Krakowie. Autor rzeźb: *Słoneczko* (1923), *Popiersie dziewczyny* (1932), *Ecce Homo* (1943), popiersie Jana Cybisa (1946), Stefana Jaracza (1951), Henryka Sienkiewicza (1961–1966), projekty scenograficzne dla teatru Cricot.

Edward Dutkiewicz⁹⁶. Program dla I roku studiów obejmował następujące przedmioty: rysunek (9 godz. tygodniowo), malarstwo (9 godz.), rzeźba i pracownia sztukatorska (9 godz.), akt wieczorny (4 godz.), zasady kompozycji brył i płaszczyzn (6 godz.), liternictwo (2 godz.), geometria i perspektywa (2 godz.), rozwój form architektonicznych (2 godz.), anatomia (2 godz.), historia sztuki (2 godz.), historia kultury (2 godz.). Dla II roku studiów przewidziano w programie: rysunek (4 godz.), malarstwo (6 godz.), rzeźbę i pracownię sztukatorską (6 godz.), akt wieczorny (4 godz.), liternictwo (2 godz.), rozwój form architektonicznych (2 godz.), historię sztuki (2 godz.), naukę o farbach i materiałach malarskich (4 godz.), pracownię technik malarskich (8 godz.), pracownię technik rzeźbiarskich (8 godz.), historię malarstwa i rzeźby średniowiecznej (2 godz.). Plan zajęć dla III roku to: malarstwo (6 godz.), rzeźba i pracownia sztukatorska (6 godz.), akt wieczorny (4 godz.), sztuka i kultura ludowa (2 godz.), pracownia technik malarskich (8 godz.), pracownia technik rzeźbiarskich (10 godz.), technologia malarska (4 godz.), zasady konserwacji dzieł sztuki (2 godz.), pracownia konserwatorska (10 godz.), historia malarstwa i rzeźby średniowiecznej (2 godz.), kostiumologia (2 godz.). W programie studiów IV roku przewidziano: malarstwo (6 godz.), rzeźbę i pracownię sztukatorską (6 godz.), akt wieczorny (4 godz.), historię rzemiosła i przemysłu artystycznego (2 godz.), socjologię (2 godz.), pracownię technik malarskich (8 godz.), pracownię technik rzeźbiarskich (10 godz.), technologie malarską (4 godz.), zasady konserwacji dzieł sztuki (2 godz.), pracownię konserwatorską (10 godz.).⁹⁷ Zauważyć należy, że w ramach studium od roku 1947/1948 zorganizowano pracownię prowadzącą konserwację malowideł sztalugowych i rzeźby drewnianej polichromowanej, kierowaną przez prof. Mariana Słoneckiego⁹⁸. Już jednak od roku 1945/1946 – w ramach Wydziału Malarstwa Dekoracyjnego – prowadzone były przez W. Zarzyckiego i W. Cholewińskiego zajęcia z technologii malarskiej i zasad konserwacji dzieł sztuki po 2 godziny tygodniowo dla IV i V roku studiów.

⁹⁶ Józef Edward Dutkiewicz (1903–1968), historyk sztuki, malarz, konserwator sztuki. Studia z zakresu historii sztuki ukończył na UJ w 1924 r., w l. 1921–1927 studiował malarstwo na krakowskiej ASP, przed wojną wojewódzki konserwator zabytków w Łucku, potem w Lublinie, po wojnie – w Krakowie. Od 1947 r. związany z PWSSP, potem profesor w ASP, pierwszy dziekan Wydziału Konserwacji Zabytków ASP, w 1948 r. reaktywował kwartalnik konserwatorski „Ochrona Zabytków”.

⁹⁷ Archiwum ASP,teczka 46 – programy nauki

⁹⁸ Marian Słonecki (1886–1969), artysta plastyk, konserwator, absolwent architektury Politechniki Lwowskiej, student malarstwa na krakowskiej ASP, w latach międzywojennych związany z Wilnem a następnie z Warszawą. Po wojnie w Krakowie organizował Państwową Pracownię Konserwatorską na Wawelu. Od kwietnia 1946 r. do 1949 r., jako kierownik pracowni, prowadził prace konserwatorskie przy zrewindykowanym ołtarzu Wita Stwosza. W 1947 r. podjął pracę pedagogiczną w WSSP jako wykładowca kontraktowy konserwacji zabytków. Po połączeniu tej uczelni z ASP profesor tamże.

Ponadto prowadzili oni zajęcia z chemii malarskiej. Wydział Architektury Wnętrz, kierowany przez Z. Chudzikiewicza, od roku 1949/1950 został przekształcony w Wydział Plastyki Architektonicznej i Przemysłowej z zadaniem kształcenia w zakresie różnych form produkcji przemysłowej, architektury wystawowej, architektury wnętrz ze szczególnym uwzględnieniem sprzętarstwa, rzeźby architektonicznej i użytkowej⁹⁹. Na wydziale funkcjonował Zakład Architektury Wnętrz, Zakład Architektury Wystawowej, Zakład Plastyki Przemysłowej oraz Studium Rzeźby Użytkowej. Pedagogami na tym wydziale byli m.in. J. Budziło, Z. Chudzikiewicz, Marian Sigmund¹⁰⁰, Józef Różyski¹⁰¹.

Wydział Włókienniczy, a od roku 1949/1950 Wydział Wzornictwa Włókienniczego, miał kształcić artystów plastyków w zakresie wzornictwa dla tkactwa ręcznego i mechanicznego z uwzględnieniem materiałów krajowych. Wydział posiadał dwa zakłady: Zakład Tkactwa Mechanicznego kierowany przez Z. Gedliczkę i Zakład Tkactwa Ręcznego kierowany przez Stefana Gałkowskiego¹⁰², specjalistę w zakresie gobelinu. Wydział Grafiki Użytkowej, a od roku 1949/1950 Wydział Projektowania Poligraficznego, składał się z Zakładu Druku Płaskiego i Wypukłego kierowanego przez W. Chomicza, Zakładu Druku Wklęsłego, którym kierował S. Jakubowski, Zakładu Liternictwa,

⁹⁹ Absolwentem tego wydziału z roku 1949/1950 był m.in. Andrzej Pawłowski (1925–1986), później profesor ASP w Krakowie. W WSSP uczęszczał m.in. na zajęcia z malarstwa prowadzone przez Tadeusza Kantora. Dyplom otrzymał w pracowni form przemysłowych prof. Z. Chudzikiewicza. Już w czasie studiów pracował na macierzystej uczelni jako asystent. Jego poszukiwania szybko objęły różne obszary – z jednej strony sztuki użytkowe (projektowanie form przemysłowych, wystawiennictwo), a z drugiej tak zwane sztuki czyste.

¹⁰⁰ Marian Sigmund (1902–1993), architekt wnętrz, scenograf, studiował architekturę na Politechnice Lwowskiej, następnie architekturę wnętrz w Szkole Sztuk Zdobniczych w Warszawie. Od 1936 r. wykładowca w pracowni architektury wnętrz Miejskiej Szkoły Sztuk Zdobniczych w Warszawie. Po wojnie od 1947 r. w Krakowie i rozpoczął pracę w WSSP jako zastępca profesora, od 1948 – profesor. W tym czasie opracował, wspólnie z Z. Chudzikiewiczem, pierwszy powojenny program dydaktyczny dla Wydziału Architektury Wnętrz.

¹⁰¹ Józef Różyski (1898–1974), architekt wnętrz, rzeźbiarz, absolwent architektury Politechniki Lwowskiej, wykładowca Politechniki Lwowskiej i Państwowego Instytutu Sztuk Plastycznych we Lwowie. Po wojnie wykładowca WSSP w Krakowie i profesor ASP. Twórca i projektant wielu pomników pięknie zakomponowanych w terenie, autor projektów przedmiotów sztuki użytkowej.

¹⁰² Stefan Gałkowski (1912–1984), artysta plastyk, twórca monumentalnych gobelinów. W 1934 r. ukończył studia na Wydziale Malarstwa ASP w Warszawie, w 1937 r. uzupełnił studia jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej we Francji i Włoszech. W l. 1938–1939 studiował architekturę wnętrz w warszawskiej ASP. W l. 1946–1950 był profesorem WSSP w Krakowie. Od 1956 r. pracownik naukowy w ASP w Krakowie, od 1965 pełnił tam funkcję Kierownika Katedry Gobelinu na Wydziale Malarstwa. Wraz z żoną Heleną Gałkowską jest najbardziej uznanym artystą w dziedzinie polskiego gobelinu II połowy XX w.

gdzie kierownikiem był Adam Stalony-Dobrzański¹⁰³, Zakładu Projektowania Graficznego kierowanego przez H. Starzyńskiego oraz Pracowni Plakatu, którą kierował od 1947 roku Jerzy Karolak¹⁰⁴. W roku 1948/1949 zorganizowano, kierowane przez Mariana Eile-Kwaśniewskiego, Studium Scenografii¹⁰⁵ mające kształcić twórców plastyki teatralnej, okolicznościowej, małej sceny świetlicowej i amatorskiej¹⁰⁶. Pedagogami byli m.in. Eugeniusz Bożyk, Lidia Zamkow-Słomczyńska, Stanisław Tenerowicz, Irena Ipohorska. W stadium organizacji było również Studium Pedagogiczne¹⁰⁷. Stałą siedzibę otrzymała szkoła dopiero w 1947 roku, w odremontowanym wówczas budynku przy al. Mickiewicza 5 (wejście od ul. Humberta 3). Wcześniej szkoła funkcjonowała w wynajmowanych lokalach warsztatowych. Do 31 sierpnia 1947 roku funkcję dyrektora pełnił W. Zarzycki, który następnie został mianowany zastępcą dyrektora (do 31 sierpnia 1948 r.)¹⁰⁸ a funkcję dyrektora objął Mieczysław Wejman¹⁰⁹. W roku 1947/1948 do szkoły uczęszczało 232 słuchaczy, w tym 105 na Wydział Ogólny,

¹⁰³ Adam Stalony-Dobrzański (1904–1985), grafik i malarz, absolwent ASP w Krakowie. Pracę pedagogiczną rozpoczął w WSSP w Krakowie, a po jej połączeniu z ASP prowadził jako docent do 1974 r. pracownię liternictwa na Wydziale Grafiki. Uprawiał grafikę artystyczną i użytkową, zrealizował też wiele polichromii w kościołach i cerkwiach.

¹⁰⁴ Jerzy Karolak (1907–1984), grafik, plakacista i ilustrator książek. Studiował w ASP w Warszawie. Od 1947 r. był profesorem WSSP w Krakowie, gdzie kierował Pracownią Plakatu. Zajmował się twórczością w dziedzinie plakatu i ilustracji książkowej. Stworzył między innymi okładki i ilustracje do jednej z wersji *Elementarza* autorstwa Mariana Falskiego (wyszło kilkanaście wydań), teki graficznej *Stroje i zwyczaje ludowe* (wydana w 1956) i zeszytów serii *Atlas Polskich Strojów Ludowych* oraz kilkudziesięciu książek. Plakaty jego autorstwa znajdują się w zbiorach Muzeum Plakatu w Wilanowie i innych polskich muzeów.

¹⁰⁵ Już w roku 1946/1947 na Wydziale Malarstwa Dekoracyjnego rok III i IV podzielony był na dwa oddziały: malarstwa dekoracyjnego i scenografii.

¹⁰⁶ W ogłoszeniu dyrektora szkoły M. Wejmana z 12 września 1948 r. czytamy „W roku szkol. 1948/49 zostało utworzone w naszej Uczelni STUDIUM SCENOGRAFII pod kierunkiem prof. Mariana Eilego. Studium obejmuje szereg przedmiotów teoretycznych i praktycznych z zakresu projektowania i wykonania dekoracji teatralnej oraz techniki sceny, kostiumologii itd. W głównej mierze jest przeznaczone dla Wydziałów: Architektury Wnętrz i Poligrafiki – dla studentów chcących się poświęcić scenografii” (Archiwum ASP Kraków, sygn. A 100 WSSP 1946–1950).

¹⁰⁷ *Wyższa Szkoła Sztuk...*, s. 9–10; Jeleniewska-Ślesieńska J., dz. cyt., s. 147–148. *Informator Międzyszkolnych Popisów Państwowych Wyższych Szkół Artystycznych w Poznaniu*, Poznań 1949, s. 27.

¹⁰⁸ Archiwum ASP Kraków,teczka A 110 – pismo Ministerstwa Kultury i Sztuki do W. Zarzyckiego z dn. 15.09.1947; pismo Ministerstwa Kultury i Sztuki do W. Zarzyckiego z dn. 11.10 1948.

¹⁰⁹ Mieczysław Wejman (1912–1997), malarz i grafik. Absolwent ASP w Warszawie z 1946 r. Pracę pedagogiczną rozpoczął w WSSP w Krakowie gdzie w l. 1948–1949 był jej dyrektorem a w l. 1949–1950 – rektorem. W 1951 r. został profesorem ASP w Krakowie, od 1956 do 1978 prowadził pracownię graficznych technik metalowych, rektor ASP w l. 1952–1954 i 1968–1972. Uważany jest za inicjatora nurtu grafiki metaforycznej, wyróżniającego „krakowską szkołę grafiki”.

23 – na Wydział Architektury Wnętrz, 41 – na Wydział Poligrafiki, 36 – na Wydział Włókienniczy oraz 27 – na Studium Konserwacji Zabytków i Dzieł Sztuki. W kolejnym roku akademickim, 1948/49, szkoła miała 247 studentów (Wydział Ogólny – 56, Wydział Architektury Wnętrz – 38, Wydział Poligraficzny – 67, Wydział Włókienniczy – 62, Studium Konserwacji Zabytków Sztuki – 24).¹¹⁰ Grono pedagogiczne składało się z 39 osób, byli to „profesorowie i pomocnicze siły naukowe w pełnym wymiarze godzin”.¹¹¹ W ostatnim roku samodzielnego funkcjonowania szkoły czyli w roku 1949/1950, liczyła ona 276 słuchaczy studiujących na następujących wydziałach – Ogólnym (56 studentów), Plastyki Architektonicznej i Przemysłowej (43 studentów), Projektowania Poligraficznego (80 studentów), Włókienniczym (66 studentów), Konserwacji i Dzieł Sztuki (24 studentów), Pedagogicznym (7 studentów).¹¹²

Budynek szkoły przy ul. Humberta 3.

Fot. Jerzy Krawczyk

Wiosną 1950 roku odbyło się w Nieborowie posiedzenie Komisji Ustrojowo-Organizacyjnej Wyższego Szkolnictwa Artystycznego z udziałem wybranych profesorów warszawskich i krakowskich szkół plastycznych, na której poinformowano o planach połączenia odrębnie dotychczas działających szkół artystycznych i przedstawiono projekt struktury nowych placówek.¹¹³

¹¹⁰ Archiwum ASP Kraków,teczka A 125 – zestawienia liczby studentów; wg tabeli 4 *Informatora Międzyszkolnych Popisów...*, s. 45 w roku 1948/1949 do szkoły uczęszczało 273 słuchaczy, ale na s. 27 tegoż *Informatora Międzyszkolnych Popisów...* podano, że w roku 1948/49 było 247 słuchaczy. W roku 1948/1949 wyższe szkoły plastyczne były reprezentowane przez akademie sztuk pięknych w Krakowie i Warszawie oraz sześć wyższych szkół sztuk plastycznych: w Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Sopocie, Warszawie i Wrocławiu z oddziałem w Katowicach. Charakterystyczne, że WSSP w Krakowie, miała większą liczbę „profesorów i pomocniczych sił naukowych w pełnym wymiarze godzin” niż ASP, bo 39, gdy ASP w Krakowie tylko 37 i 300 studentów (*Informator Międzyszkolnych Popisów...*, tab. 4).

¹¹¹ *Informator Międzyszkolnych Popisów...*, s. 45.

¹¹² Archiwum ASP Kraków,teczka A 125 – zestawienia liczby studentów.

¹¹³ A. Boguszewska, *Sposoby kształcenia w grafice książkowej w wyższym szkolnictwie artystycznym Krakowa i warszawy w Polsce Ludowej (1945–1952)*, „Biuletyn Historii Wychowania”, Nr 41: 2019, s. 66.

Wykaz studentów PWSSP w ostatnim roku samodzielnego jej bytu przedstawia załączony aneks. Studentami tej szkoły w okresie powojennym byli m.in. Zyta Doleżał-Szewczyk¹¹⁴, Wanda Genga¹¹⁵, Zbigniew Jaskowski¹¹⁶, Wojciech Krakowski¹¹⁷, Zofia Medwecka¹¹⁸, Daniel Mróz¹¹⁹, Jerzy Napieracz¹²⁰, Halina Nieświatowska¹²¹, Karol Pustelnik¹²², Zbigniew Rychlicki¹²³, Czesław

¹¹⁴ Zyta Doleżał-Szewczyk (1917–2003), malarka i projektantka tkanin artystycznych. Studiowała w PISP (1937–39) i PWSSP w Krakowie (pracownia Zdzisława Gedliczki, 1945–1948), ukończyła również Studium Pedagogiczne w PWSSP a następnie na ASP w Krakowie (1948–1951). Wieloletnia pedagog w kieleckim Liceum Plastycznym. Nadzór nad wyrobami SPLiA „Tkactwo Świętokrzyskie”, Bodzentyn.

¹¹⁵ Wanda Genga (1927–2008), architekt krajobrazu i wnętrz. Od 1947 r. studiowała architekturę wnętrz najpierw w PWSSP a następnie w ASP. Po dyplomie w 1952 r. zatrudniona w Miastoprojekcie Kraków, od 1961 r. projektant, potem adiunkt na Politechnice Krakowskiej. Opracowała m.in. projekty rewaloryzacji krakowskich Plant, ogrodu zamkowego w Pszczynie, ogrodu pałacowego w Wilanowie.

¹¹⁶ Zbigniew Jaskowski (1929–2006), konserwator dzieł sztuki, piłkarz „Wisły” Kraków. Studiował w PISP i WSSP na Wydziale Konserwacji Malarstwa Sztalugowego i Rzeźby. Dyplom konserwatora dzieł sztuki uzyskał w 1952 r. w krakowskiej ASP. W czasie studiów grał w drużynie piłkarskiej „Wisły” i reprezentował Polskę w piłce nożnej na olimpiadzie w Helsinkach w 1952 r.

¹¹⁷ Wojciech Krakowski (1927–1991), malarz, grafik, scenograf. Studiował grafikę w l. 1946–1950 w PWSSP i równolegle w l. 1948–1952 historię sztuki na UJ. Był teoretykiem malarstwa i scenografii współczesnej.

¹¹⁸ Zofia Medwecka (1925–2016), malarka, konserwator dzieł sztuki. Od 1946 r. studentka Wydziału Malarstwa Dekoracyjnego PWSSP a następnie ASP w Krakowie, równolegle w l. 1948–1952 studiowała historię sztuki na UJ. W l. 1966–1993 kierowała Katedrą Konserwacji Malowideł Sztalugowych i Rzeźby Drewnianej Polichromowanej, dziekan Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w l. 1968–1972.

¹¹⁹ Daniel Mróz (1917–1993), artysta grafik, rysownik i scenograf. W 1947 r. rozpoczął naukę na Wydziale Grafiki i Studium Scenografii w WSSP. Jednym z jego wykładowców na Studium Scenografii był Marian Eile-Kwaśniewski, który ściągnął go potem do pracy w tygodniku „Przekrój”. Dyplom otrzymał w ASP na Studium Scenografii w 1952 r., na Wydziale Grafiki – w 1953 r.

¹²⁰ Jerzy Napieracz (1929–2018), artysta grafik, student PWSSP a następnie absolwent Wydziału Grafiki ASP w Krakowie.

¹²¹ Halina Nieświatowska (?–2020), malarka, studentka PWSSP, absolwentka Wydziału Wzornictwa Przemysłowego ASP w 1953 r. Przez długie lata pracownik Cepelii na stanowisku kierownika artystycznego i projektanta.

¹²² Karol Pustelnik (1918–2010), artysta malarz, konserwator dzieł sztuki. Ukończył PISP w Krakowie w 1939 r. Znaczną część okupacji spędził na przymusowych robotach w Niemczech. Po wojnie kontynuował swoją edukację artystyczną w PWSSP, zwróconą dyplomem z konserwacji (1952) w krakowskiej ASP, gdzie studiował pod kierunkiem m.in. takich artystów jak Tadeusz Kantor, Henryk Uziembło czy Mieczysław Wejman.

¹²³ Zbigniew Rychlicki (1922–1989), artysta grafik, scenograf, ilustrator książek dla dzieci. Autor graficznej strony czasopisma „Miś”.

Ślania¹²⁴, Józef Szajna¹²⁵, Helena Teodorowicz¹²⁶, Leszek Wajda¹²⁷, Paulin Wojtyna¹²⁸, Zygmunt Woźnowski¹²⁹, Krystyna Zgud-Strachocka¹³⁰, Teresa Zydroń¹³¹.

1 stycznia 1950 roku PWSSP przejęła wszystkie pracownie, bibliotekę i budynek upaństwowionego w 1949 roku a następnie zlikwidowanego Muzeum Przemysłu Artystycznego (Muzeum Techniczno-Przemysłowego) przy ul. Smoleńsk 9. Szczególnie ważne było przejęcie pracowni: stolarskiej, drukarskiej, introligatorskiej czy hafciarskiej oraz sali odczytowej z aparaturą

¹²⁴ Czesław Ślania (1921–2005), artysta grafik, grawer. Student PWSSP na Wydziale Grafiki, którą ukończył w 1950 r. Po studiach związany z Państwową Wytwórnia Papierów Wartościowych w Warszawie. W 1956 r., ze względu na zły stan zdrowia, wyjechał do Szwecji i pracował dla tamtejszej poczty projektując znaczki.

¹²⁵ Józef Szajna (1922–2008), malarz, scenograf, reżyser, od 1947 r. studiował w PWSSP, następnie w ASP w Krakowie na Wydziale Grafiki (dyplom 1952) i Studium Scenografii (dyplom 1953). W l. 1955–1966 był współzałożycielem, dyrektorem, dyrektorem artystycznym Teatru Ludowego w Krakowie Nowej Hucie. W l. 1962–1968 wykładowca w Katedrze Scenografii krakowskiej ASP, w 1972 r. objął profesurę w ASP w Warszawie.

¹²⁶ Helena Teodorowicz (1923–1994), artystka grafik, ceramik. W 1948 r. ukończyła Liceum Sztuk Plastycznych w Krakowie, w l. 1948–1950 studiowała w WSSP na Wydziale Projektowania Poligraficznego, następnie na Wydziale Grafiki ASP (dyplom 1955).

¹²⁷ Leszek Wajda (1927–2015), artysta plastyk, scenograf. W l. 1948–1953 studiował na Wydziale Architektury Wnętrz PWSSP i ASP. Po studiach rozpoczął pracę na ASP i od 1968 r. kierował Katedrą Projektowania Wystaw. W l. 1972–1975 i 1981–1984 dziekan Wydziału Architektury Wnętrz ASP. Brat reżysera Andrzeja Wajdy.

¹²⁸ Paulin Wojtyna (1913–2014), malarz, rzeźbiarz, medalier, konserwator dzieł sztuki, w l. 1941–1943 uczęszczał do Kunstgewerbeschule, w l. 1945–1950 studiował rzeźbę i konserwację w PWSSP. W 1950 r. został asystentem na Wydziale Rzeźby ASP u prof. Kalfasa. W 1966 r. został docentem w ASP a w 1978 r. przeszedł na emeryturę.

¹²⁹ Zygmunt Woźnowski (ur. 1925), malarz, studiował w PWSSP a następnie na Wydziale Konserwacji Zabytków ASP w Krakowie (dyplom 1953), potem związany z Wrocławiem.

¹³⁰ Krystyna Zgud-Strachocka (ur. 1924), architekt wnętrz. W l. 1945–1950 studiowała na Wydziale Architektury Wnętrz PWSSP, dyplom w 1950 r. u prof. M. Sigmunda. Pracę dydaktyczną rozpoczęła w 1973 r. w ASP w Krakowie jako kierownik Katedry i Pracowni Architektury Wnętrz.

¹³¹ Teresa Zydroń (1926–2012), malarka i projektantka tkanin artystycznych, Studiowała w PWSP a następnie w ASP w Krakowie (dyplom 1952). W l. 1952–1981 kierownik artystyczny i projektant w Spółdzielni „Cepelia”.

kinową¹³². Już jednak wcześniej szkoła mogła korzystać z pracowni i warsztatów oraz bogatej biblioteki Muzeum Przemysłu Artystycznego¹³³.

28 czerwca 1950 roku uchwalono ustawę o organizacji wyższego szkolnictwa artystycznego i na tej podstawie Rozporządzeniem Rady Ministrów z 11 sierpnia 1950 roku PWSSP i ASP połączono i przekształcono w wyższą szkołę artystyczną pod nazwą Akademia Sztuk Plastycznych z siedmioma wydziałami¹³⁴: Wydział Malarstwa, Wydział Rzeźby, Wydział Grafiki, Wydział Architektury Wnętrz, Wydział Włókienniczy, Wydział Scenografii, Wydział Konserwacji oraz Studium Ogólnym i Studium Pedagogicznym. Była to realizacja pomysłu politycznego, by akademie sztuk pięknych „upraktycnić” oraz wprowadzić w skład kadry ludzi, którzy nie byli „skażeni” kulturą burżuazyjną. Był to także wyraz dążenia ówczesnych władz do włączenia w orbitę kształcenia artystycznego sztuk użytkowych. Akademie sztuk pięknych z ideą „sztuki czystej” stały się w tym kontekście placówkami całkowicie nieużytecznymi. Zdecydowanie bardziej odpowiedni był dla ówczesnych władz program kształcenia realizowany przez wyższe szkoły sztuk plastycznych. Na wydziałach przejętych wraz z kadrą przez krakowską Akademię Sztuk Pięknych z byłej WSSP liczba studentów była nadal duża. Na Wydziale Grafiki studiowało 113 osób, na Wydziale Architektury Wnętrz – 50, na Wydziale Włókienniczym – 68¹³⁵.

Zamiast podsumowania przytoczymy tu słowa prof. Józefa Lucjana Ząbkowskiego (1928–1998), w latach 1987–1993 dziekana Wydziału Malarstwa ASP, dotyczące oceny sposobu kształcenia prowadzonego w WSSP i potem krótko po połączeniu obu uczelni:

Dotychczasowa profesura ASP kształtowała proces myślenia artystycznego a nie nauczała technik wykonawczych, czyli de facto – rzemiosła. WSSP kształciła głównie w kierunku zawodowych umiejętności, mając przedmioty projektowania wnętrz i sztuki dekoracyjnej jak: tkanina, projektowanie witrażu, projektowanie książki, konserwacje dzieł sztuki etc.

¹³² M. Lasak-Stępień, dz. cyt., s. 122. Rektorat WSSP wywiesił nawet specjalne ogłoszenie, datowane na 14 stycznia 1950 r., o treści następującej: „W związku z przejęciem przez Wyższą Szkołę Sztuk Plastycznych w Krakowie wszelkich pracowni i warsztatów w gmachu Państw. Muzeum Przemysłu Artystycznego w Krakowie przy ul. Smoleńsk 9, Rektorat Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Krakowie zawiadamia, że przejęte warsztaty służą jedynie do celów szkoleniowo-programowych i że żadnych prac zleconych nie będą wykonywały. Prorektor prof. Witold Chomicz” (Archiwum ASP, teczk A 100).

¹³³ *Wyższa Szkoła Sztuk...*, s. 10–11.

¹³⁴ Dopiero w roku akademickim 1949/1950 ASP zmieniła strukturę organizacyjną wprowadzając podział na trzy wydziały: Malarstwa, Rzeźby, Studiów Specjalnych. W l. 1945–1949 ASP była uczelnią jednowydziałową z Wydziałem Malarstwa i Rzeźby. Podobnego zabiegu połączenia PWWSP z ASP dokonano w Warszawie.

¹³⁵ Archiwum ASP Kraków, teczk A 125, zestawienia liczby studentów.

Po połączeniu Akademia (wówczas zmieniono też nazwę na Akademię Sztuk Plastycznych) rozrosła się o wydziały projektowe, gdzie wzorem WSSP, prowadzone było, i tak trwa do dzisiaj, kształcenie w dyscyplinach podstawowych, zazwyczaj kilka godzin w tygodniu. Przy czym, na wydziałach tych, prowadzenie rysunku, malarstwa i rzeźby niekiedy powierzano i powierza się twórcom nie mniej wybitnym od tych prowadzących przedmioty główne na Wydziałach Malarstwa, Rzeźby czy Grafiki.

Prawdę mówiąc nieraz zastanawiałem się nad tym, czy system kształcenia jaki istniał w latach 1950–1956 nie był lepszy o tyle, że prowadzone były przez dwa lub trzy lata studia podstawowe (obejmujące rysunek, malarstwo i rzeźbę) dla wszystkich późniejszych specjalizacji. Potem, na ostatnie trzy lata studiów, przechodziło się na kierunki specjalistyczne¹³⁶.

W każdym bądź razie przyłączenie „wydziałów projektowych” na pewno wzbogaciło system kształcenia i wachlarz uprawianych dziedzin sztuk plastycznych w – może nieco skostniałej – najstarszej uczelni artystycznej kraju. Okrężną drogą do ASP wróciła architektura wnętrz, grafika znalazła również swój aspekt użytkowy a scenografia czy konserwacja dzieł sztuk otrzymały solidne wzmocnienie dydaktyczne i pedagogiczne. Inne spojrzenie na sztukę reprezentowane przez wykładowców PWSSP pozwoliło w późniejszym okresie na powstanie m.in. Wydziału Form Przemysłowych.

BIBLIOGRAFIA

ARCHIWALIA I RĘKOPISY

Archiwum ASP Kraków, teczka A 46, A 73, A 100, A 110, A 125, A 282, A 357

Archiwum ASP Kraków – M. Lasak-Stepień, *Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych w Krakowie*. Praca magisterska wykonana pod kier. dr hab. J. Krukowskiego, Akademia Pedagogiczna, Kraków 2003

Archiwum Narodowe w Krakowie, zespół 494/1919, sygn. IT 2321 Państwowa Szkoła Sztuk Zdobniczych 1925–1935

¹³⁶ J.L. Ząbkowski, *Słowo wstępne* [w:] *175 lat nauczania malarstwa, rzeźby i grafiki w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych*, kom. red., przewodn. J.L. Ząbkowski, Kraków 1994, s. 19.

AKTY PRAWNE

- Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Krakowie z dnia 10 grudnia 1921 r. (Dz. Urz. MWRiOP 1922 nr 1 poz. 4)
- Rozporządzenie Ministerstwa z 26 stycznia 1924 r. w sprawie przejścia od Kuratoriów Okręgów Szkolnych administracji państwowych szkół technicznych, średnich szkół technicznych, średnich szkół przemysłu artystycznego, agrotechnicznych i przemysłowych. (Dz. Urz. MWRiOP 1924 nr 3 poz. 25)
- Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 22 grudnia 1926 r. w sprawie zmiany nazwy i nadania krótkiego statutu Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Krakowie. (Dz. Urz. MWRiOP 1927 nr 1 poz. 5)
- Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 kwietnia 1938 r. o organizacji Państwowego Instytutu Sztuk Plastycznych w Krakowie. (Dz. Urz. MWRiOP 1938 nr 5 poz. 123)
- Zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 kwietnia 1938 r. o przekształceniu Państwowej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie na Państwowy Instytut Sztuk Plastycznych w Krakowie. (Dz. Urz. MWRiOP 1938 nr 5 poz. 124)
- Zarządzenie tymczasowe Ministra Kultury i Sztuki z dnia 30 maja 1946 r. o reorganizacji Państwowego Instytutu Sztuk Plastycznych w Krakowie. (Dz. Urz. MKiS 1946 nr 1 poz. 27)
- Zarządzenie tymczasowe Ministra Kultury i Sztuki z dnia 30 maja 1946 r. o reorganizacji Państwowego Instytutu Sztuk Plastycznych w Poznaniu. (Dz. Urz. MKiS 1946 nr 2 poz. 28)

OPRACOWANIA

- A. Boguszevska, *Sposoby kształcenia w grafice książkowej w wyższym szkolnictwie artystycznym Krakowa i Warszawy w Polsce Ludowej (1945–1952)*, „Biuletyn Historii Wychowania”, Nr 41: 2019; s. 63–75
- J. Bukowski, *O kształceniu w sztuce*, „Przemysł, Rzemiosło, Sztuka” R. 2: 1922, nr 2, s. 7–14
- F. Bunsch, *Pogmatwane początki [w:] Wspominając Akademię. Napisane, wysłuchane, zapisane. 1920–1950*, autorzy i rozmówcy Paweł Taranczewski [i in.], Kraków 2017
- Informator Międzyszkolnych Popisów Państwowych Wyższych Szkół Artystycznych w Poznaniu*, Poznań 1949
- J. Jeleniewska-Ślesieńska, *Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych w Krakowie [w:] Polskie życie artystyczne w latach 1945–1960*, red. A. Wojciechowski, Wrocław 1992
- A. Kilińska, *Staatliche Kunstgewerbeschule 1939–1943 [w:] Kunstgewerbeschule 1939–1943 i Podziemny Teatr Niezależny Tadeusza Kantora w latach 1942–1944*, red. Józef Chrobak, Kraków 2007

- B. Kostuch, *Pracownia ceramiczna, tak zwana szkoła Szafrana, w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Krakowie* [w:] *Polskie szkolnictwo artystyczne. Dzieje – Teoria – Praktyka. Materiały LIII Ogólnopolskiej Sesji Naukowej Stowarzyszenia Historyków Sztuki*. Warszawa 14–16 października 2004, red. M. Poprzeczka, Warszawa 2005
- Materiały do dziejów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 1895–1939*, oprac. J. E. Dutkiewicz, J. Jeleniewska-Ślesieńska, W. Ślesieński, Wrocław 1969
- S. Lehnert, *Szkolnictwo w Małopolsce*, Lwów 1924
- m.d.d., *Państwowa Szkoła Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie* „Ilustrowany Kurjer Codzienny” 1935, nr 97, s. 18
- Państwowa Szkoła Przemysłu Artystycznego w Krakowie*, „Przemysł i Rzemiosło” 1921, nr 2, s. 91–92. Pozyskano z https://bcpw.bg.pw.edu.pl/Content/6519/PDF/prs21_nr02.pdf (dostęp 14.07.2022).
- J. Raszka, *Pamiętnik artysty rzeźbiarza*, Cieszyn 2005
- W. Szczęsny, *Szkolnictwo zawodowe Rzeczypospolitej Polskiej. Przewodnik dla rodziców, wychowawców i młodzieży*, Warszawa 1925
- Szkolnictwo artystyczne*, „Przegląd Artystyczny” R. 1: 1946, nr 5 (maj) s. 10.
- Szkoła Przemysłu Artystycznego w Krakowie*, „Przemysł i Rzemiosło” 1921, nr 1, s. 39. Pozyskano z https://bcpw.bg.pw.edu.pl/Content/6518/PDF/prs21_nr01.pdf (dostęp 14.07.2022)
- Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych w Krakowie 1949–1955. Przeszłość, stan obecny, zamierzenia, organizacja*, Kraków 1949
- Z. Zagórowski, *Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminariów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych*, Warszawa 1926

STRESZCZENIE

W pracy omówiono historię szkoły kształcącej w latach 1921–1950, na poziomie średnim a później wyższym, grafików, architektów wnętrz, artystów z zakresu rzeźby i malarstwa dekoracyjnego. Przedstawiono programy nauczania, kadrę nauczającą oraz najwybitniejszych absolwentów powstałej na bazie oddziału przy Państwowej Szkole Przemysłowej średniej Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Krakowie, przekształconej w Państwową Szkołę Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego a następnie w Państwowy Instytut Sztuk Plastycznych, a po II wojnie światowej – w Państwową Wyższą Szkołę Sztuk Plastycznych, którą ostatecznie włączono w struktury Akademii Sztuk Pięknych.

SŁOWA KLUCZOWE: XX WIEK, HISTORIA SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO, KRAKÓW, SZKOŁA ARTYSTYCZNA

SUMMARY

Jerzy Krawczyk

IN THE SHADOW OF THE ACADEMY OF FINE ARTS. FROM THE STATE SCHOOL OF ART INDUSTRY TO THE STATE HIGHER SCHOOL OF FINE ARTS IN KRAKÓW

The paper discusses the history of the school, which educated graphic designers, interior architects, and artists in the field of sculpture and decorative painting from 1921 to 1950, at the secondary and later higher levels. It presents the curricula, teaching staff and most outstanding graduates of the secondary State School of Art Industry in Kraków, which was established on the basis of a branch at the State Industrial School, and transformed into the State School of Decorative Arts and Art Industry and then into the State Institute of Visual Arts. After World War II the institution became the State Higher School of Visual Arts, which was eventually incorporated into the structures of the Academy of Fine Arts.

KEY WORDS: ART SCHOOL, HISTORY OF VOCATIONAL EDUCATION, KRAKÓW, 20TH CENTURY

ANEKS

Wykaz studentów PWSSP uczestniczących w Międzyszkolnej Wystawie prac plastyków w ramach Międzyszkolnych Popisów Państwowych Wyższych Szkół Artystycznych w Poznaniu w dniach 24–30 X 1949 r. (*Informator Międzyszkolnych Popisów Państwowych Wyższych Szkół Artystycznych w Poznaniu*, Poznań 1949, s. 67–69).

Adam Ewa	Bielewicz Zbigniew	Chrobak Tadeusz
Adami Zdzisław	Bogucka Małgorzata	Czajkowska Maria
Adamski Władysław	Bomba Zdzisława	Czartoryska Róża
Adolf Anna	Borkowska Krystyna	Cyrańska Krystyna
Albińska Kamila	Bruchnalski Janusz	Daniło Stanisława
Bachleda Halina	Brzezińska Maria	Dąbek Bronisław
Bartel Celina	Bryjak Wanda	Dąbrowska Jadwiga
Bau Józef	Cierniak Zofia	Deszkiewicz Maria
Bajer Melania	Cetwińska Ewa	Dobranowska Jadwiga
Banasik Weronika	Chamuczyński Jerzy	Dobrowolska Halina
Bączkowska Elżbieta	Chęć Leon	Doleżał Zyta
Bendyktowicz Emilia	Chłodnicka Maria	Drabarek Danuta
Benedyktowicz Janusz	Chojnacka Jadwiga	Dziuba Jadwiga
Białas Zofia	Chojnacka-Zarzecka Barbara	Dziurawiec Irena
Białkowska Alina	Chojkowski Andrzej	Dylong Irena

Dyło Gustawa	Kornijasz Aleksander	Mściwujeska Anna
Faust Jadwiga	Korpak Tadeusz	Mściwujeska Beata
Frycz Jerzy	Korzec Helena	Mucha Janina
Furman Zdzisław	Korzeniowska Aleksandra	Murdzieńska Maria
Gadomski Stanisław	Kostańska Krystyna	Napieracz Jerzy
Gadomska J.	Kotarba Bogdan	Nawara Zofia
Gajewska Halina	Kozak-Karge Lidia	Nieniewska Alina
Galewski Stanisław	Kozbiał Aleksandra	Nieświatowska Helena
Garzyńska Halina	Krakowski Franciszek	Nomarska Jolanta
Genga Wanda	Krupa Krystyna	Nowakowski Waldemar
Glaser Teresa	Krzyżanowska Halina	Noworyta Władysław
Grabińska Barbara	Krysińska Maria	Obrzut Helena
Grochowalska Wanda	Krysińska Helena	Oleksiewicz Anna
Gottwald Wanda	Krzemień Eleonora	Orłowska Maria
Górka Wiktor	Kulczyńska Izabela	Ottentbreit Ewa
Haupt Aleksander	Kulig Ryszard	Paloc Alina
Heller Katarzyna	Kurek Antonina	Paprowicz Danuta
Henisz Anna	Kuruz Ilona	Patalong Ilona
Hołowska Józefa	Kurzweil Hubert	Pawłowska Anna
Jakubowska Elżbieta	Kwapiszewska Danuta	Pawłowska Zofia
Jakubowski Karol	Lipińska Hanna	Pawłowski Andrzej
Jaskowski Zbigniew	Lipeński Ryszard	Perek Teodozja
Jaworski Jerzy	Lipińska Zofia	Pieniążek Elżbieta
Jodłowski Tadeusz	Łeska Maria	Plekan Michalina
Jurasz Barbara	Łodzińska Jadwiga	Porzecka-Talko Ewa
Kabacińska Maria	Łowińska Maria	Potempa Alojzy
Kajanek Bogusław	Łucko Bogusław	Potoczek Irena
Kallo Ilona	Machnik Zofia	Pożakowski Jerzy
Kamińska Janina	Mąciwoda Natalia	Przybylski Lech
Kantor Maria	Malinowska Maria	Pustelnik Karol
Kańska-Goetel Wanda	Malinowska Mieczysława	Radomska Ewa
Karbowniczek Antoni	Martin Zbigniew	Rapf Halina
Kern Danuta	Marxen Ewa	Ratuszny Adam
Kijak Bronisława	Meissner Andrzej	Ratajczak Róża
Klemensiewicz Anna	Medwecka Krystyna	Ratajska Janina
Klimczyk Zbigniew	Medwecka Zofia	Reiss Elżbieta
Kobak Tadeusz	Michajłow Maria	Remin Teresa
Kocyan Marianna	Miodońska Krystyna	Rozen Halina
Kolonko Antoni	Mittelstaedt Halina	Rozmarynowicz Teresa
Kołodziejczyk Marian	Mołodecka Janina	Ricci Anna
Konarzewska Jadwiga	Mrozowska Krystyna	Rutkowska Maria
Konopacki Marian	Mrozówna Halina	Rychlicki Zbigniew
Kopycińska-Wilczkowa Zofia	Mróz Daniel	Sieracka Kazimiera

Sierpowska Jadwiga	Szaniawski Jerzy	Węcewicz Janina
Skąpska Maria	Szajna Józef	Wojciechowska Teresa
Skibińska Teresa	Szczek Ewa	Wojtyna Paulin
Skrzypek Seweryn	Szolginia Lesław	Wolska Róża
Skubińska Stefania	Szpyrkowski Zdzisław	Wolski Jerzy
Sliz Hieronim	Szuba Janina	Woźnowski Zygmunt
Słania Czesław	Tataczuch Maria	Woźniak Marian
Sobalska Krystyna	Teodorowicz Helena	Wyszkowska Teresa
Stachura Danuta	Teodorowicz Konstanty	Zakościelna Seweryna
Stanek Halina	Trzebicki Krzysztof	Zawadzki Tadeusz
Stańkowski Adam	Tunikowska Barbara	Zawiłowicz Elżbieta
Starosz Anna	Turkowska Maria	Zareba Anna
Stawowiak Zofia	Tylek Stefan	Zarzecki Janusz
Stefańska Anna	Usaczow Janina	Zielonka Mieczysława
Stepek Halina	Uhl Jolanta	Zmigrodzka Maria
Sterne Krystyna	Wajda Leszek	Żmuda Ludomir
Stiefel Jadwiga	Wanicka Wanda	Żmudzińska Irena
Strachocka Krystyna	Wawrzkowicz Krystyna	Żółkowska Irena
Stręk Józef	Werner Jerzy	Żychowicz Elżbieta
Studencka Wiesława	Wierzbička Apolonia	Życzyńska-Mielke Romana
Suchiński Maksymilian	Wilk Wanda	Żydroń Teresa
Syrek Kazimierz	Witek Danuta	